

Jenni Mikkonen

Harrastajakesäteattereiden moninaiset tuotantokaavat

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Kulttuurin yksikkö

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuuri

Koulutusohjelma: Kulttuurituotanto

Suuntautumisvaihtoehto: Sosiokulttuurinen työ

Tekijä: Jenni Mikkonen

Työn nimi: Harrastajakesäteattereiden moninaiset tuotantokaavat

Ohjaaja: Jussi Kareinen

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 64

Liitteiden lukumäärä: 1

Kesäteatteri kuuluu suomalaiseen kesään erottamattomasti ja monelle suomalaiselle kesäteatteriin tuleminen on jo perinne – joko katsojana tai harrastajana. Usein varsinkin pienillä paikkakunnilla ja maaseudulla nimenomaan harrastajavetoiset kesäteatterit pitävät yllä kesäteatteriperinnettä. Suomesta harrastajakesäteattereita löytyy paljon ja monenlaisia. Niiden tuotantomalleja ei kuitenkaan ole vielä tutkittu. Kun tekijöinä eivät ole kokopäiväiset ammattilaiset vaan muiden töidensä ohella kesäteatteria tekevät harrastajat, millaista on teatterin tuottaminen?

Tätä opinnäytetyötä varten on haastateltu neljän erilaisen suomalaisen harrastajakesäteatterin edustajia koskien heidän kesäteatterinsa tuottamista ja toimintaa. Näiden haastattelujen pohjalta kunkin haastatellun harrastajakesäteatterin toimintakuviot on kirjoitettu auki. Toiminnan kuvauksien pohjalta on laadittu yleiskuvaus kylävetoisesta harrastajakesäteatterista, paikallisesti vakiintuneesta harrastajakesäteatterista, maakunnallisesti merkittävästä harrastajakesäteatterista sekä valtakunnallisessa mittakaavassa suuresta harrastajakesäteatterista. Näiden erilaisten harrastajakesäteatterityyppien tuotannon malleja vertaillaan opinnäytetyön yhteenvedossa keskenään, mutta kuitenkin suhtautuen kuhunkin tyyppiin omana kokonaisuutenaan; kilpailullisesti harrastajakesäteattereita ei tarvitse edes vertailla keskenään katsojamäärien, ohjelmiston laadun tai muiden vastaavien määreiden kautta, sillä kesäteatteriharrastuksessa tärkeintä on harrastajien yhteisöllisyys, teatteriharrastaminen ja tekemisen mielekkyys. Opinnäytetyössä sivutaan myös kesäteatteriharrastamisen historiaa Suomessa.

Avainsanat: teatteri, kesäteatterit, harrastajateatteri, teatteriharrastus, harrastajakesäteatterit

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Cultural management

Specialisation: Sociocultural work

Author/s: Jenni Mikkonen

Title of thesis: Production methods of non-professional summer theatres

Supervisor(s): Jussi Kareinen

Year: 2012

Number of pages: 64

Number of appendices: 1

Summer theatre is an inseparable part of the Finnish summer and for many Finns it is a tradition to head to a summer theatre – either as a viewer or as a hobbyist (an amateur/a non-professional actor). Particularly in small localities and in the countryside, it is the non-professional summer theatres that keep up the summer theatre tradition. In Finland there are plenty of various kinds of summer theatres. Yet their ways of production have not been researched. When the producers aren't full-time professionals, but rather hobbyists on the side of their other occupations, how it is possible to produce a theatre.

For this thesis I have interviewed the representatives of four different Finnish non-professional summer theatres about their production and activity of their theatres. Based on these interviews, I have drafted the operation methods of each theatre. Also based on these operation descriptions, I have composed a generic description of four non-professional summer theatre types: a small village-lead non-professional summer theatre, a locally customary non-professional summer theatre, a provincially remarkable non-professional summer theatre and in a national perspective large non-professional summer theatre. These different types of non-professional summer theatres are compared with each other in the analysis part of this thesis, but each of the types is also considered their own entity. There's no need to compare these theatres in a competitive way throughout such attributes as viewer amounts or quality of repertoires, because when making non-professional summer theatre, the most important things are participants' communality, acting hobby and meaningfulness of an activity. The history of non-professional summer theatres is also dealt with shortly in the thesis.

Keywords: theatre, summer theatres, theatre hobby, non-professional summer theatre

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 HARRASTAJAKESÄTEATTERI KÄSITTEENÄ.....	9
2.1 Mikä on harrastajakesäteatteri?.....	9
2.2 Harrastajakesäteatteritoiminta Suomessa – historiaa.....	10
3 HARRASTAJAKESÄTEATTEREIDEN TUTKIMINEN.....	12
3.1 Tutkimuksen tarkoitus - Miksi tutkia juuri harrastajakesäteattereita?.....	12
3.2 Tutkimuskysymykset.....	13
3.3 Tutkimusta varten kehittämäni jaottelu.....	14
3.4 Haastattelut tutkimuksen perustana.....	14
3.5 Haastatteluun valitut harrastajakesäteatterit.....	16
4 KYLÄVETOINEN HARRASTAJAKESÄTEATTERI.....	17
4.1 Tyypillisiä piirteitä.....	17
4.2 Esimerkki: Kotalan teatterikerho.....	19
4.2.1 Henkilökunta ja työvoima.....	19
4.2.2 Näytelmät ja harjoitukset.....	21
4.2.3 Talous.....	22
4.2.4 Tekniikka ja lavastus ym.....	24
4.2.5 Kesäteatteri yleisesti.....	25
5 PAIKALLISESTI VAKIINTUNUT HARRASTAJAKESÄTEATTERI.....	27
5.1 Tyypillisiä piirteitä.....	27
5.2 Esimerkki: Paltamon kesäteatteri.....	28
5.2.1 Henkilökunta ja työvoima.....	29
5.2.2 Näytelmät ja harjoitukset.....	31
5.2.3 Talous.....	33
5.2.4 Tekniikka ja lavastus ym.....	35
5.2.5 Kesäteatteri yleisesti.....	36

6	MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ	
	HARRASTAJAKESÄTEATTERI.....	37
6.1	Tyypillisiä piirteitä	37
6.2	Esimerkki: Teatteri Kajo	38
6.2.1	Henkilökunta ja työvoima	39
6.2.2	Näytelmät ja harjoitukset.....	41
6.2.3	Talous	42
6.2.4	Tekniikka ja lavastus ym.	44
6.2.5	Kesäteatteri yleisesti	45
7	VALTAKUNNALLISESSA MITTAKAAVASSA MERKITTÄVÄ	
	HARRASTAJAKESÄTEATTERI.....	46
7.1	Tyypillisiä piirteitä	46
7.2	Esimerkki: Oulun Työväen Näyttämö	47
7.2.1	Henkilökunta ja työvoima	47
7.2.2	Näytelmät ja harjoitukset.....	49
7.2.3	Talous	53
7.2.4	Tekniikka ja lavastus ym.	55
7.2.5	Kesäteatteri yleisesti	55
8	YHTEENVETO.....	58
8.1	Miten edellä esitellyt harrastajakesäteatterit eroavat toisistaan ja mitä yhtäläisyyksiä niistä toisaalta löytyi	58
8.2	Pohdintaa kulttuurituottajan näkökulmasta.....	61
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	64
	Haastattelukysymykset.....	1

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1 Kotalan teatterikerhon lavastus kesän 2011 näytelmässä Kotalan kylätalolla.	19
Kuvio 2 Paltamon kesäteatteri kesällä 2011.	29
Kuvio 3 Teatteri Kajon kesäteatteri kesällä 2011.	39
Kuvio 4 Oulun Työväen Näyttämön kesäteatteri. Kuva: Olli Koski.	47

1 JOHDANTO

Ensikosketukseni kesäteatteriharrastamiseen sain 11-vuotiaana Paltamon Kesäteatterissa. Päädyin näyttelemään Maksimaisen Niinaa näytelmässä Opri ja Oleksi erään ystäväni houkuttelemana. Näyttelemistä olin harrastanut aiemminkin, mutta kesäteatteri tuntui olevan jotain ihan muuta kuin lastennäytelmät, joita tehtiin kansalaisopiston piirissä talvisin pienellä paikkakunnallamme. Kesäteatteriin tulivat harrastamaan kaiken ikäiset ja näköiset ihmiset ammatti- tai muusta taustasta riippumatta. Harjoitus- ja esityskauden aikana tekijäporukka hitsautui tiiviisti yhteen ja koko kesä vietettiin kesäteatterilla ilman ryppyotsaista puurtamista – hauskaa pitäen, mutta kuitenkin yhteiseen asiaamme vakavasti suhtautuen. Kesäteatteri ympäristönä tuntui erityislaatuiselta, siellä oli oma tunnelmansa, joka opetti minustakin haitarimusiikin, väliaplodien, vanhojen tangojen ja iskurepliikkien vankkumattoman ystävän.

Kesäteatterit ovat säilyneet erityisellä paikalla mielessäni tähän päivään saakka. Olen osallistunut myöhemminkin kesäteatteritoimintaan, sekä harrastajana Paltamon Kesäteatterissa että palkattuna apulaistuottajana ammattimaisessa Törnävän Kesäteatterissa Seinäjoella, missä suoritin myös toisen opintoihini kuuluvista työharjoittelujaksoista. Teatterin maailmaan ajauduin kuin varkein vielä toisenkin työharjoittelujaksoni aikana, kun olin mukana tuottamassa Seinäjoen Harrastajateatterikesää 2011. Opinnäytetyöni aiheeksi yritin aluksi kaavailla jotakin muuta, koska tarkoitukseni ei ollut suuntautua kulttuurituottajaopinnoissani teatterin pariin. Mutta lopulta kuitenkin päädyin antamaan itselleni periksi ja valitsemaan sen aiheen, jota kohtaan minulla on erityinen intohimo – kesäteatterit.

Elämäni aikana olen, kuten lähestulkoon kaikki muutkin suomalaiset, käynyt useissa harrastajakesäteattereissa ja nähnyt kymmeniä näytelmiä, jotka ovat jääneet mieleeni erityisesti työryhmästä säteilleen harrastamisen innon ja tekemisen ilon tähden. Itsekin tiedän, mistä tuo innostus ja mielihyvä tämän harrastuksen parissa kumpuaa. Siksi tuntui merkitykselliseltä tehdä opinnäytetyö juuri harrastajakesäteattereista.

Näiden kesäteattereiden tyylit tehdä teatteria eroavat toisistaan. Jokaiselle on kehittynyt oma, työryhmänsä näköinen tapa tuottaa kesäteatteria. Näiden eri tyylien kartoittaminen muotoutui opinnäytetyöni aiheeksi keväällä 2011. Seuraavana kesänä kävin Internetin avulla läpi opinnäytetyöhöni sopivia harrastajakesäteattereita ja esitin haastattelupyyntöjä ympäri Suomen. Kotalan teatterikerho, Paltamon kesäteatteri sekä Teatteri Kajo suostuivat oitis haastattelupyyntööni ja tarjosivat kukin pääsyn katsomaan kesän näytelmäänsä ilmaiseksi. Näiden lisäksi lähestyin muutamia kesäteattereita, joilta en saanut vastausta. Suomen mittakaavassa suurista kesäteattereista ensimmäinen, jolta tiedustelin haastattelumahdollisuutta, ei lähtenyt mukaan, mutta Oulun Työväen Näyttämö suostui haastatteluun kernaasti.

Kesän 2011 siis keskityin haastattelujen valmisteleamiseen ja itse haastatteluihin, jonka jälkeen aloitin opinnäytetyön kirjoitusprosessin. Haastattelut olivat pitkiä ja niissä oli paljon informaatiota, joten jälkikäteen kaikkein keskeisimpien ja oleellisimpien asioiden poimiminen nauhoitetuista haastatteluista oli aikaa vievää työtä. Syksyllä 2011 opinnäytetyö vihdoinkin valmistui.

Koska Suomessa on yhtä monta tapaa tuottaa kesäteatteria kuin kesäteattereita on olemassa, tämän opinnäytetyön ei ole mahdollista kattaa täydellisesti Suomen jokaisen harrastajakesäteatterin tuotantomenetelmiä. Tämä opinnäytetyö esittelee neljä pääsuuntaa harrastajakesäteattereiden tyyleistä Suomessa esimerkkien kera. Erityisesti iloitsen Paltamon kesäteatterin saamisesta mukaan opinnäytetyöhöni, onhan se kesäteatteriharrastamiseni alkulähde ja ilman sitä en olisi varmastikaan tullut aikoinaan pahasti kesäteatterikärpäsen puremaksi ja nyt tarttunut tähän aiheeseen opinnäytetyössäni.

2 HARRASTAJAKESÄTEATTERI KÄSITTEENÄ

2.1 Mikä on harrastajakesäteatteri?

Kesäteatteri on kesäkuukausille (kesä-, heinä- ja elokuu) esityskautensa ajoittava teatteri. Tyypillisesti, mutta ei välttämättä, kesäteatteri esittää ohjelmistoaan ulkotilassa, yleensä tarkoitusta varten rakennetulla näyttämöllä, jonka yhteyteen kuuluu myös katsomo. Harrastajakesäteatterissa näyttelijät eivät ole palkattuja ammattilaisia, vaan mukana usein palkatta tai pienten matka- ym. korvausten turvin. Usein harrastajakesäteatteri tuottaa esityksensä kansalaisopiston tai vastaavan yleissivistäviä kursseja paikkakuntakohtaisesti tarjoavan organisaation piirissä, jolloin kansalaisopisto tai vastaava organisaatio usein palkkaa näytelmälle ohjaajan. Poikkeuksiakin toki on, harrastajakesäteatteri voi kyetä palkkaamaan ohjaajansa myös itsenäisesti. Harrastajakesäteatterissa ohjaaja voi olla myös niin sanottu talkoolainen, joka ei saa rahallista korvausta työstään. Harrastajakesäteatterin perimmäisin määritelmä on kuitenkin se, että teatterin esittämien näytelmien näyttelijät ovat ei-ammattilaisia näyttelijöitä (eli he eivät ole näyttelijäntyöhön ammatillisesti koulutettuja ja/tai näyttelijäntyöllä itsensä pääsääntöisesti elättäviä) eivätkä he saa näyttelemisestä palkkaa.

Teatterin tiedotuskeskuksen Tinfon mukaan Suomessa on noin 400 kesäteatteria tekevää teatteria ja ryhmää. Tinfon Internet-sivuille on ilmoittanut kesän 2011 näytelmänsä noin 280 kesäteatteria, joista yli 200 on Internet-sivujensa tietojen perusteella harrastajalähtöisiä. Osa harrastajakesäteattereista ei ole ilmoittautunut tälle Tinfon kesän 2011 listalle, joten todellisuudessa luku on todennäköisesti suurempi. (Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Ilmoitustaulu: Kesäteatterit. 2011. Verkkosivu. Viitattu 24.10.2011.)

2.2 Harrastajakesäteatteritoiminta Suomessa – historiaa

Harrastajakesäteatterit kuuluvat olennaisena osana suomalaiseen kesään. Kesäteatteri ei varsinaisesti ole alkujaan suomalainen keksintö, sillä ulkoilmateatteriliike on lähtöisin 1800- ja 1900-luvun Saksasta, mistä se levisi pohjoiseen. Tämän taiteenlajin kehittäjien lähtökohtana oli osittain antiikin Kreikasta lähtöisin oleva ajatus teatterin yhteisöllisestä tehtävästä, mikä yhdistyisi luonnon elinvoimaisuuteen, tervehdyttävään vaikutukseen ja autenttisuuteen teatterilavana.

1900-luvun alussa ulkoilmateatterin tekeminen alkoi kiinnostaa myös suomalaisia. Suomessa ajatus ulkoilmateatterista ei kuitenkaan ollut täysin vieras, sillä monessa suomalaisessa kaupungissa oli jo 1800-luvun lopulla nähty kesäkauden matkailuvieraita tai ravintola-asiakkaita viihdyttämään pystytetty teatterilava. Näitä rakennelmia vuokrasivat ja käyttivät useimmiten kiertävät ryhmät, joten tätä ei vielä voida mieltää varsinaiseksi kesäteatteritoiminnaksi. Uuden ulkoilmateatteriaatteen rantauduttua suomeen nähtiin kesällä 1911 Hämeenlinnan laulu- ja soittojuhlilla ulkolavalla Kansallisteatterin näyttelijöiden tulkitsemana kolme näytelmää. Yksi näistä näytelmistä, Aleksis Kiven Nummisuutarit, on yhä tänä päivänä vakio-ohjelmistoa suomalaisissa kesäteattereissa. Aiheesta kiinnostui kiihkeästi myös kansallisrunoilijamme Eino Leino, joka näki mielessään ulkoilmateatterin nousevan aidoksi kansanteatteriksi. Hän määritteli tällaiselle teatterin lajille sopivaksi ohjelmistoksi Kalevalan ja kansanrunouden.

Kesäiset ulkoteatteriesitykset levisivät pian koko Suomeen, ja jo alusta lähtien näytelmiä ulkoilmalavoille tuottivat niin ammattilaiset kuin harrastajatkin. Sopiviksi esityspaikoiksi löytyi 1910-luvulla lähinnä kaupunkien puistoja ja juhlakenttiä, minkä lisäksi myös esimerkiksi maamme linnoja ja linnanraunioita valjastettiin luonnonkullisseiksi. Kiinteitä, pysyviä kesäteatterinäyttämöitä alettiin rakentaa Suomeen 1920-luvun paikkeilla. Erityisesti Työväenyhdistykset ja kaupunkikunnat kunnostautuivat rakennuttamalla itselleen kansanpuistoihin ulkoilmalavoja. Saksalaisen aatteen innoittama korkeakulttuurinen taide muuttui maanläheiseksi koko kansan huviksi. Maaseudulla huomattiin kesäteattereiden potentiaalinen arvo matkailuvalttina.

Sotavuosina kesäteatterit liikkuvat jälleen, kun niitä vietiin väen virkistykseksi paikkoihin, missä ei muutoin ollut mahdollisuutta nauttia teatterista. Sodan jälkeisen Suomen kesäteatterikenttä oli runsas ja monipuolinen. Matti Aro erottelee siinä kolme päälinjaa: vanhakantaiset ulkoilmajuhlat, vakinaisten teattereiden kesätoiminta sekä ammattimaiset itsenäiset kesäteatterit. Näiden tahojen rinnalla harrastajanäyttelijät ovat järjestäneet omia kesäesityksiään. Ja kun vakinaiset teatterit usein eivät halunneet nähdä ylimääräistä vaivaa varsinaisen esityskautensa ulkopuolella järjestettävien kesänäytäntöjen järjestämiseen, paikallisten teatteriharrastajien kerhot lisäsivät merkitystään kesäteattereiden ylläpitäjinä. Esimerkkejä nousevista harrastajakesäteattereista 1950-60-luvun paikkeilla olivat Turun Työväenteatterin kannatusyhdistyksen perustama Vartiovuoren kesäteatteri sekä Turun Teatterikerhon Sampaalinnan kesäteatteri.

Harrastajakesäteattereiden laajennettua kesäteatterikenttää 1960-luvulla paikallisuuteen painottuvien esitysten käyttämisestä tuli suosittua. Näytelmiin otettiin aiheita esimerkiksi pitäjänhistoriasta ja kansanperinteestä. Yhteisöllisen teatterin ihanteen mukaisesti tavoitteena tällä oli, että esitys liittyisi paikallisyhteisöön ja osaltaan vahvistaisi sitä sekä lisäisi itseymmärrystä ja rohkaisisi yleisöä. Näitä ihanteita löytyy nykyäänkin usein erityisesti harrastajanäyttelijöiden kesäteatterinäytelmistä.

Lähde: Seppälä, M.-O. & Tanskanen, K. (toim): Suomen teatteri ja draama. 2010.
Keuruu: Like Kustannus Oy, 291-300.

3 HARRASTAJAKESÄTEATTEREIDEN TUTKIMINEN

3.1 Tutkimuksen tarkoitus - Miksi tutkia juuri harrastajakesäteattereita?

Tämän opinnäytetyön ote aiheeseen on tutkimuksellinen ja kyseessä on arviointitutkimus. Harrastajakesäteattereista Suomessa löytyy suhteellisen vähän tutkittua tietoa ja kirjallista aineistoa, vaikka harrastajakesäteattereiden voidaan hyvällä syyllä sanoa kuuluvan Suomen kesään erottamattomasti. Suuri osa suomalaisista näkee yhdestä tai useammasta kesäteatteriesityksestä nauttimisen perinteisenä osana kesänsä viettoa, ja usein kohdeteatteriksi valikoituu läheinen harrastajakesäteatteri.

Lähestulkoon jokaisesta kunnasta ja kaupungista löytyy ainakin yksi kesäteatteri, oli se sitten syrjäisen kyläseuran vaatimaton, nollabudjetilla harrastajien voimin tuotettava pieni vuosittainen näytelmä, tai ammattimaisella otteella toimiva suurisuuntaisesti tuotettu kesäteatteri, joka käyttää palkattuja ammattinäyttelijöitä. Joissakin tapauksissa paikkakunnalta löytyvät molemmat. Harrastajapohjainen ja ammattimainen kesäteatteri eroavat toisistaan tuotantotavoiltaan oleellisesti. Siinä, missä ammattimaisella kesäteatterilla on pääsääntöisesti yksi tai useampi palkattu, ammattimainen teatterituottaja, harrastajakesäteattereiden tuotannolliset työt jakaantuvat usein kesän näytelmän tekoon osallistuvan työryhmän kesken, koska teatterituottamiseen ammatillisesti suuntautuneita henkilöitä harvoin löytyy. Työryhmän jäsenet eivät myöskään saa harrastajakesäteatterissa työstään varsinaista palkkaa.

Koska harrastajakesäteattereita tehdään ja tuotetaan osallistujien vapaa-ajalla ja pääsääntöisesti osallistujien päätöiden ja muiden harrastusten ohella, ei omistautuminen tuotannollisiin töihin ole ymmärrettävästi yleensä yhtä intensiivistä kuin ammatillisilla teattereilla. Toki harrastajateattereilla voi olla niin sanottuja puuhahenkilöitä, jotka ottavat kesäteatterin tuotannon työt erityisesti huoleksensa ja uhraavat kesäteatterinsa asioille keskimääräistä enemmän aikaa. Erityisesti jo eläkkeellä olevilla harrastajakesäteatterin tekemiseen osallistujilla on usein erityistä aikaa ja intoa tarttua tuotannollisiin töihin antaumuksellisemmin kuin

muilla harrastajilla. Kuitenkin asialleen omistautuneinkaan ei-ammattilainen tuottaja ei ole sama asia kuin ammattituottaja.

Koska harrastajakesäteatterit ovat näkyvä ja vakiintunut osa Suomen kesää, on niiden tutkiminen ajankohtaista. Erityisesti harrastajakesäteattereihin kohdistuvien tutkimusten puute antaa tällä hetkellä aihetta tämän opinnäytetyön tekemiseen. Kesäteatteritoimintaa ja varsinkin sen tuotannollista kehittämistä on tapauskohtaisesti tutkittu opinnäytetöissä aiemminkin, mutta nämä työt ovat painottuneet ammattiteattereihin. Erittäin laajaa vapaaehtoista harrastajakesäteattereiden tekijäjoukkoa sekä vieläkin laajempaa vuosittaista harrastajakesäteatteriesitysten katsojajoukkoa koskettava tutkimus on siis aiheellinen. Harrastajakesäteatteria on tutkinut opinnäytetyössään Sarika Lipasti (Lipasti, S. 2008. Laadukas harrastajakesäteatteri. Turun Ammattikorkeakoulu. Esittävä taide/teatteri. Opinnäytetyö.), joka keskittyy työssään taiteellisen tekoprosessin tutkimiseen ja kuvailuun. Minun opinnäytetyöni tarkoitus on kuvata Suomen harrastajakesäteatterikenttää ja erilaisia tapoja tuottaa harrastajakesäteatteria.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Kuka tai ketkä ovat harrastajakesäteattereissa tyypillisesti henkilöitä, jotka ottavat tuotannon ja käytännön työt omakseen?
- Kuinka harrastajakesäteattereiden tuottaminen toimii?
- Millaisia ja miten erikokoisia ja tyyppisiä harrastajakesäteattereita Suomessa tehdään?
- Millaisia eri tuotantomalleja nämä teatterit ovat kehittäneet itselleen?
- Miten harrastajakesäteatterin koko vaikuttaa tuotannon kaavoihin?
- Miten harrastajakesäteatterin tuottaminen eroaa ammattiteatterin tuottamisesta?

3.3 Tutkimusta varten kehittämäni jaottelu

Tutkimusta varten kehitin neliasteinen jaottelun harrastajakesäteattereille Suomessa. Aluksi jaoin harrastajakesäteatterit neljään kokoluokkaan niiden vuosittaisia katsojamääriä karkeasti arvioiden. Katsojamäärien määrittelemisessä käytin Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo:n harrastajateatteritilastoja vuosilta 2008-2010 (Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Härmäläinen, P. Teatteritilastot: Harrastajateatteritilastot 2008. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.6.2011., Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Härmäläinen, P. Teatteritilastot: Harrastajateatteritilastot 2009. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.6.2011., Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Härmäläinen, P., Ylinen, K., Helavuori, H. Teatteritilastot: Harrastajateatteritilastot 2010. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.6.2011.).

Myöhemmin prosessin aikana huomasin, että katsojamäärien lisäksi harrastajakesäteatterien eri luokkiin jaottelemiseksi on tarpeellista huomioida myös harrastajakesäteatterin taustalla olevan organisaation ja/tai ryhmän koko sekä arvioida sen ammattimaisuutta. Osa harrastajateattereista tuottaa kesäteatteria vain osana vuosittaista toimintaansa, ja osa keskittää toimintansa vain yhden kesäteatteriesityksen tuottamiseen vuodessa. Esimerkiksi tähän opinnäytetyöhön haastatelluista harrastajakesäteattereista Teatteri Kajo ja Oulun Työväen Näyttämö tuottavat kesäteatteriesitystensä lisäksi yhden tai useampia ensi-iltoja talvikaudella. Tässä tutkimuksessa käytetyssä jaottelussa on otettu vuosittaista katsojamäärää laskettaessa huomioon myös kesäteatteritoiminnan ulkopuoliset esitykset organisaation luonteen määrittelemiseksi. Tutkimuksen painottuessa harrastajakesäteatteritoimintaan organisaation mahdollisiin muihin projekteihin ei kuitenkaan perehdytä syvemmin.

3.4 Haastattelut tutkimuksen perustana

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön lähtökohdaksi valitsin henkilökohtaisten haastatteluiden tekemisen. Tutkimusmenetelmä on siis laadullinen. Tutkimusta varten haastattelin neljän suomalaisen harrastajakesäteatterin edustajaa ja toivoin haastattelupyynnötä tehdessäni saavani haastatella henkilöä, joka osaa työryhmästä tai yhdistyksestä parhaiten vastata kysymyksiini kesäteatterin

tuotannon töistä, virallisista asioista ja kesäteatterista yleisesti. Haastateltavaksi valikoituivat kaksi Kotalan Teatterikerhon aktiivia, Paltamon Harrastajateatteriyhdistyksen puheenjohtaja, kaksi Teatteri Kajon harrastajatuottajaa sekä Oulun Työväen Näyttämön kannatusyhdistyksen puheenjohtaja. Haastattelut tapahtuivat heinä- ja elokuussa 2011. Haastattelujen yhteydessä pyrin myös katselemaan jokaisen kohdeteatterin kesän 2011 näytelmän saadakseni kokonaisvaltaisen kuvan teatterien tuotannollisista valmiuksista ja puitteista. Ainoastaan Oulun Työväen Näyttämön edustajan haastattelu tehtiin muualla kuin kohdeteatterin kotipaikkakunnalla ja heidän esityskautensa jo päätyttyä.

Henkilökohtainen haastattelu antaa paremman kosketuspinnan harrastajakesäteatterin kokonaistilanteeseen ja myös mahdollistaa vuorovaikutuksellisen keskustelun, jonka näen tuovan lisäarvoa haastattelulle. Kysymykset oli määritelty etukäteen, mutta haastateltavalla oli mahdollisuus vapaasti kysymysten välissä sivuta asioita, jotka kustakin kysymyksestä tulivat mieleen ja kertoa vapaamuotoisemmin omin sanoin kesäteatterinsa toiminnasta. Jokainen organisaatio sisältää omalaatuisia ratkaisuja ja toimintatapoja, joista haastattelijalla ei välttämättä olisi osannut suoraan kysyä. Näin ollen on hyvä, että haastattelijan kysymysten välissä ja ympärillä keskustelu muodostui vapaaksi. Haastattelijakin pääsi esittämään tarkentavia kysymyksiä tilanteen mukaan ja muotoilemaan kysymyksiään erityisesti juuri haastateltavalle kesäteatterille sopiviksi. Joustava haastattelutyö auttoi haastateltavia myös rentoutumaan haastattelutilanteessa.

Haastattelut nauhoitettiin ja myöhemmin purettiin kirjalliseen muotoon. Nauhoittaessaan keskustelut haastattelijalla ei tarvitse tehdä muistiinpanoja haastattelun aikana ja hän voi keskittyä haastattelemaansa ihmiseen. Tämä myös edesauttoi keskustelemaan haastattelun saavuttamista.

Haastattelurunkoon kuului 45 kohtaa, joista haastattelijalla harkintansa mukaan esitti kysymyksiä haastateltaville. Jos esimerkiksi jonkin kysymyksen aihe oli tullut käsiteltyä vapaassa keskustelussa jo aiemman kysymyksen kohdalla, haastattelijalla jätti sen kysymättä tai vain mainitsi kysymyksen ja kertasi siihen aiemmin esiin tulleen vastauksen ääneen. Näin haastateltavalla oli mahdollisuus korjata

vastausta, jos koki sen tarpeelliseksi. Joihinkin kysymyksistä haastattelija osassa tapauksista sai vastauksen jo haastattelun ulkopuolella kesäteatteriesitystä seuratessaan ja kesäteatterialuetta havainnoidessaan – esimerkiksi ”Millainen tila kesäteatterilla on väliaikatarjoilulle?”. Haastattelukysymykset jakoutuivat viiteen kategoriaan: ”Henkilökunta ja työvoima”, ”Näytelmät ja harjoitukset”, ”Talous”, ”Tekniikka ja lavastus ym.” ja ”Kesäteatterinne yleisesti”.

3.5 Haastatteluun valitut harrastajakesäteatterit

Opinnäytetyöhön valittiin tutkittavaksi neljä keskenään erilaista suomalaista harrastajakesäteatteria. Pysin valitsemaan kohteeni myös maantieteellisen sijainnin huomioonottaen niin, että haastatteluihin valitut harrastajakesäteatterit eivät sijaitse kaikki samalla alueella, vaan tutkimukseen saadaan myös alueellista variaatiota. Tavoitteena oli myös valita harrastajakesäteattereita, jotka ovat nähdäkseni tyypillisiä teattereita omassa kategoriassaan, mihin olin harrastajakesäteatterit etukäteen lajitellut.

Neljään erilaiseen kesäteatteriin perehtyminen antaa tutkimukselle laajan pohjan. Kylävetoista harrastajakesäteatteria edustava Kotalan teatterikerho, paikallisesti vakiintunutta harrastajakesäteatteria edustava Paltamon kesäteatteri, maakunnallisesti merkittävää harrastajakesäteatteria edustava Teatteri Kajo sekä valtakunnallisessa mittakaavassa suurta harrastajakesäteatteria edustava Oulun Työväen Näyttämö valikoituivat tutkimukseen mukaan paitsi minun ennakkotutkimukseni perusteella, myös oman suostuvaisuutensa tähden.

4 KYLÄVETOINEN HARRASTAJAKESÄTEATTERI

4.1 Tyypillisiä piirteitä

Kylävetoinen harrastajakesäteatteri on nimensä mukaisesti paikkakunnallista yhteisöä pienemmän yhteisön, kuten kyläyhdistyksen, harrastajaryhmä. Tyypillisesti kylävetoinen harrastajakesäteatteri toimii järjestäytymättömänä, eli kesäteatterilla ei ole omaa yhdistystä. Tämä kesäteatterityyppi voi toimia esimerkiksi kyläyhdistyksen tai nuorisoseuran osana tai alaisena. Se ei myöskään ole organisoitunut. Sen sisällä on mahdollisesti yksi tai useampi niin sanottu johtohahmo, joka on epävirallisesti ottanut vetovastuun kesäteatterin toiminnasta, mikä käytännössä mahdollistaa kesäteatterin tuottamisen. Kylävetoisen harrastajakesäteatterin tavoitteena on erityisesti voiton tai tuotannon hyvin korkealuokkaisen laadun tavoittelun sijasta tarjota työryhmälle tekemisen iloa ja yhteisiä elämyksiä. Sillä ei tyypillisesti ole laajenemispyrkimyksiä.

Kesäteatterin työryhmä koostuu pääasiassa näyttelijäkunnasta, joka hoitaa lavalla olemisen lisäksi kesäteatterin tuotannollisia töitä. Näitä tehtäviä ei ole myöskään virallisesti jaettu työryhmän kesken, vaan töiden jakaminen tapahtuu kunkin tilanteen mukaan. Kylävetoisen harrastajakesäteatterin budjetti on tyypillisesti hyvin pieni. Lavastus, puvustus ja maskeeraustarvikkeet kootaan työryhmän omista tarvikkeista.

Kylävetoisen harrastajakesäteatterin toiminta ei todennäköisesti ole vakiintunutta, eikä tämän kaltainen kesäteatteri tuota kesäteatterinäytelmiä välttämättä joka vuosi. Työryhmän koostuessa etupäässä pienen yhteisön jäsenistä innokkaita harrastajia on haastavaa saada mukaan, mikä voi vaikeuttaa kesäteatterin vakinaistumista ja aiheuttaa välivuosia toiminnassa. Erityisesti jos kyseessä on pieni paikkakunta tai syrjäinen kyläyhteisö, harrastajien puuttuminen voi tuottaa ongelmia. Tällaisissa tapauksissa nuorten osuus työryhmästä voi jäädä tahattomasti valitettavan pieneksi. Kylävetoisella harrastajakesäteatterilla ei välttämättä ole omaa vakinaista esityspaikkaa, ulkokesäteatteria, vaan se voi toimia vaikkapa kyläseuran, koulun tai nuorisoseuran tiloissa tai ulos järjestetyissä

väli aikaistiloissa. Tämä mahdollistaa esityksen helpon liikuteltavuuden uusiin, vastaaviin sisätiloihin tarvittaessa.

Tyypillistä on, että kylävetoinen harrastajakesäteatteri toimii, kuten monet suuremmatkin harrastajakesäteatterit, kansalaisopiston kurssina. Paikallinen kansalaisopisto mahdollistaa tällaisen kesäteatterin toiminnan kustantamalla sen ohjaajan palkkion, mihin järjestäytymätön ja organisoitumaton kylävetoinen harrastajakesäteatteri ei itse pystyisi pienen budjettinsa puitteissa. Vaihtoehtoisesti yhteisön sisältä voi löytyä harrastajaohjaaja, joka osallistuu kesäteatterin tekemiseen muun työryhmän tavoin talkoolaisena.

Tällaista harrastajakesäteatteria kylävetoisin voimin tehtynä tulevat katsomaan ensisijaisesti muut kyläläiset ja paikkakuntalaiset. Kesäteatterin vetovoima perustuu ainakin osittain siihen, että katsojat tuntevat esiintyjät ja toisin päin. Toisin kuin vaikkapa valtakunnallisesti vetovoimaisessa harrastajakesäteatterissa, on kylävetoisessa harrastajakesäteatterissa osa kokemusta, kun katsoja näkee, millaiseen rooliin hänen tuttunsa on teatteriharrastuksensa myötä kunakin kesänä venynyt. Tämän ilmiön harrastajakesäteattereissa on huomannut myös Sarika Lipasti opinnäytetyössään Laadukas harrastajakesäteatteri (Lipasti, S. 2008. Laadukas harrastajakesäteatteri. Turun Ammattikorkeakoulu. Esittävä taide/teatteri. Opinnäytetyö.). Vastavuoroisesti näyttelijä tietää esittävänsä näytelmää tutuille ihmisille ja saa siitä erilaista latausta näyttämötyöskentelyyn, kuin jos katsojien tietäisi olevan tyystin tuntemattomia ihmisiä. Vuosittain katsojia on tämän kaltaisella kesäteatterilla tyypillisesti noin 100-500 henkeä.

Kylävetoinen harrastajakesäteatteri luottaa ohjelmistonsa valinnassa tyypillisesti niin sanottuun maalaiskomediaan, ”puskafarssiin”. Sen toiminnalla voi myös olla yhteisössään erityistehtävä vahvistaa kyläidentiteettiä esittämällä esimerkiksi kylätapahtumissa erityisesti tätä yhteisöä koskevia paikallisnäytelmiä. Nämä voivat olla kertaluontoisia erityistapauksia, eivätkä ne ole välttämättä vuosittaisiakaan.

4.2 Esimerkki: Kotalan teatterikerho

Haastattelin Kotalan teatterikerhon aktiiveja Seija Iivosta ja Jukka Raittista Virroilla Kotalan kyläseuran talolla 17.7.2011.

Kuvio 1 Kotalan teatterikerhon lavastus kesän 2011 näytelmässä Kotalan kylätalolla.

4.2.1 Henkilökunta ja työvoima

Kotalan teatterikerholla ei ole taustaorganisaatiota, eli teatterikerholla ei ole varsinaisia tuotannollisia esimiehiä tai taustavoimia kuten yhdistysvetoisilla harrastajakeseäteattereilla. Tähän asti kaikki Kotalan teatterikerhossa on tehty talkoovoimin kulloisenkin näyttelijäryhmän voimin, eli tuotannolliset työt jaetaan kesäteatteria tekemään kerääntyneen joukon kesken. Teatterikerholla ei ole varsinaista budjettia, ainoastaan toimintakauden alussa kerhon tililtä löytyvä pesämuna, joka oli kaudella 2011 noin 200 euroa. Teatterikerholla on talkotoiminen rahastonhoitaja. Vuoden 2011 näytelmän ”Tummelia ja vaihrevuosia” ohjaajalle Janne Valkeiselle maksoi palkkaa hänen työstään Virtain kansalaisopisto, jonka kurssina näytelmän tekeminen oli järjestetty. Ohjaaja oli teatterikerholaisten itse mukaan valitsema ja pyytämä.

Kotalan teatterikerhon kesäteatterinäytelmä esitettiin vuonna 2011 Kotalan kyläseuran tiloissa. Teatterikerho ei suoranaisesti liity tällä hetkellä kyläseuran toimintaan, mutta yhteistyö sen kanssa on tiivistä ja pitkäaikaista. Muuta yhteistyötä esimerkiksi paikallisten yritysten kanssa teatterikerholla ei ole.

Teatterikerho käyttää nuorisoseuran tiloja näytösten lisäksi harjoittelemiseen ja maksaa kyläseuralle tilojen käyttämisen aikana syntyvät sähkö- ja muut käyttökulut. Kyläseuran edustaja hoitaa esitysten lipunmyynnin ja kyläseura järjestää väliaikakahvituksen, jonka hinta sisältyy pääsylippuun. Näytöksissä paikalla oleva kyläseuran edustaja on myös päävastuussa järjestyksenvalvonnasta näytösten aikana. Järjestyksen ylläpitäjän tehtäviin kuului kesällä 2011 esimerkiksi katsojamäärän rajoittaminen, kun katsojia olisi ollut tulossa enemmän kuin saliin mahtuisi. Teatterikerho on esiintynyt muuallakin kuin Kotalan kyläseuran talolla, näytelmiä on viety välillä Killinkosken puolelle ja kesällä 2009 kokeiltiin myös ulkonäyttämöllä esiintymistä Kotalan kyläseuran talon vieressä. Ulkotila ei kuitenkaan osoittautunut toimivaksi teatterikerhon tarpeisiin, koska huomattiin että kesäsäiden oikullisuuden vuoksi tarvittaisiin katettu katsomo yleisön viihtyvyyttä takaamaan.

Kotalan teatterikerhon varsinainen toiminnan aloitusvuosi ei ole tiedossa, mutta kerho on toiminut useiden vuosikymmenten ajan Virroilla Kotalan-Killinkosken alueella. Aluksi näytelmäkerho liittyi kyläyhdistykseen siten, että liittyttyään kyläyhdistykseen jokainen jäsen niin sanotusti joutui näyttämään näytelmäkerhon esityksissä. Tästä seurasi, että kyläyhdistykseen alkoi olla vaikea saada jäseniä ja niin perustettiin erillinen teatterikerho. Näyttelijöitä kerhoon ei niin ikään ole jatkuvasti ollut helppoa saada. Jonakin vuonna lavalle tulijoita ei ole ollut tarpeeksi kesäteatterinäytelmän tekemiseen, jonakin vuonna taas harjoituskauden mittaan kerholaisia on jäänyt porukasta pois ja kesän näytelmä on pitänyt perua. Tällaiset ongelmat ovat pakottaneet näytelmäkerhon pitämään välillä väli vuosia.

Kesällä 2011 suuri osa näyttelijöistä oli killinkoskelaisia eikä kuulunut ollenkaan Kotalan kyläyhdistykseen, joten näyttelijävahvistusta Kotalan teatterikerhon toiminnalle on haettu kylän ulkopuoleltakin. Vaihtuvuus näyttelijäkunnassa on ollut vuosien varrella suurta. Vuoden 2011 ikäjakauma näyttelijöiden kesken oli sellainen, että iäkkäin näyttelijä oli 65-vuotias ja nuorin näyttelijä juuri ripille

päässyt. Pääsääntöisesti näyttelijät ovat olleet keski-ikäni ylittäneitä. Haastattelemani Seija Iivonen on ollut vuosia kesäteatterin rekrytoija, joka on organisoinut uusia näyttelijöitä mukaan. Mukana olleiden sitoutuneisuus näytelmän tekemiseen oli hänen mukaansa kesällä 2011 erittäin kiitettävää. Harjoitukset aloitettiin tekstinluvulla marraskuussa 2010, ja seuraavan vuoden helmikuussa alettiin harjoitella intensiivisemmin. Harjoitukset tapahtuivat aluksi Killinkosken koululla Kotala-talolta puuttuvan lämmityksen vuoksi, ja kyläseuran talolle siirryttiin harjoittelemaan toukokuussa. Näytelmän esitykset sijoituivat heinäkuulle 2011.

Kesän näytelmän markkinoinnin suunnitteli ja toteutti vuonna 2011 ohjaaja Janne Valkeinen, ja markkinointi maksettiin teatterikerhon varoista. Erityisen tyytyväisiä teatterikerholaiset olivat kaudella 2011 positiivisiin lehtijuttuihin, joita heidän näytelmästänsä käytiin tekemässä, ja Ykköset-lehteen sijoitetun mainoksen herättämään huomioon. Niin sanotulla puskaradiolla on markkinoinnin lisäksi haastateltujen mukaan suuri osuus kunkin kesän näytelmän menestyksestä.

Teatterikerholla ei ole erikseen lavastajaa, puvustajaa eikä maskeeraajaa. Lavastusta suunnitellaan yhdessä teatterikerholaisten kesken, ja tämä yhteinen visio toteutetaan lavalle porukalla. Kukin näyttelijä lainaa omasta esineistöstään tarvittaessa tavaraa lavalle, ja jos jotakin suurempaa pitää rakentaa, se tehdään talkoovoimin. Puvustus on niin ikään peräisin näyttelijäkunnan omista kaapeista ja maskeerauksen hoitaa kukin näyttelijä itse. Harjoitus- ja esitystilojen siisteyttä ylläpidetään talkoovoimin teatteriporukan kesken. Näytelmissään teatterikerho käyttää yleensä äänitemusiikkia, sillä mukana olevat harrastajanäyttelijät eivät ole ainakaan tähän saakka olleet erityisen innokkaita muusikoita. Äänimiehen tointa hoitavat esityksen aikana vuorotellen näyttelijät. Äänentoistovälineet ovat kerholaisten omia. Näyttelijäkunnan sekä ohjaajan lisäksi Kotalan teatterikerhon työryhmään kuuluu kuiskaaja, joka on myös vapaaehtoisena mukana.

4.2.2 Näytelmät ja harjoitukset

Hauska maalaiskomiikka vetää katsojia kesäteatteriin enemmän kuin draama, todetaan Kotalan teatterikerhosta. Kesän näytelmä valitaan yleensä yhdessä koko

teatterikerhon väen kanssa, ja sopivanlaisen näytelmän löytyminen on ollut välillä vaikeaa. Näyttelijöiden mukaan saamisen vaikeus on vaikeuttanut näytelmien valintaa entisestään, ja joskus tekstejä on jouduttu muokkaamaan, että roolit saadaan suhteutettua näyttelijöiden lukumäärään. Sen lisäksi, että näytelmän täytyy naurattaa ja viihdyttää yleisöä, myös näytelmän valmistamisen esityskuntoon täytyy olla hauskaa työryhmälle.

Kesän 2011 näytelmää paikallistutettiin murteen lokalisoinnin avulla enemmän Virroille ja Kotalaan sopivaksi hauskuuden lisäämiseksi. Paikallisuutta haettiin myös näytelmän etsimisvaiheessa, kun koetettiin löytää paikallinen kirjoittaja jolla olisi ollut sopiva näytelmä Kotalan teatterikerholle. Sellaista ei kuitenkaan tällä kertaa löytynyt, ja näytelmiä tilattiin koelueuttavaksi Näytelmäkirjailijaliitolta. Jokaisena toimintavuonna kesän näytelmä on ollut uusi teksti, eikä vanhoja näytelmiä ole kierrätetty.

Kesällä 2011 näytelmää ”Tummelia ja vaihrevuosia” esitettiin Kotala-talolla viisi kertaa, minkä lisäksi näytelmä vietiin Killinkosken toripäiville kahden esityksen ajaksi. Yhteensä seitsemän ennalta sovittua esityspäivää sovittiin niille päiville, kun Kotalan kyläseuralle, näytelmän ohjaajalle ja tietenkin näyttelijöille sopii. Seitsemän näytöksen arveltiin etukäteen olevan se maksimi, miten monta esitystä voidaan pienellä kylällä järjestää niin, että katsojia riittää jokaiseen esitykseen. Kesällä 2011 näytelmän liikkeelle saama katsojamäärä yllätti teatterikerholaiset täysin. Aiempia vuosia huomattavasti suuremman suosion saaneen näytelmän lisäesitykset olivat haastatteluhetkellä mahdollisia ja harkinnan alla.

4.2.3 Talous

Teatterikerholaiset ovat henkilökohtaisesti sitoutuneita kesäteatterin tekemiseen myös taloudellisesti, koska kerhon taustalla ei ole yhdistystä. Jos kesäteatterinäytelmä tuottaisi alijäämää, sitä joutuisivat maksamaan näyttelijät itse, mutta näyttelijäkunta on tästä riskistä livosen ja Raittisen mukaan tietoinen. Apurahoja teatterikerho ei ole hakenut. Kauden 2011 alussa kerholla olleesta noin 200 euron pesämunasta maksettiin lehtimainokset, jotka ovat Kotalan teatterikerhon kesäteatterinäytelmän teon kuluista suurimmasta päästä.

Puvustuksesta, lavastuksesta ja maskeerauksesta ei aiheudu yleensä juurikaan kuluja.

Kesäteatterinäytelmän toteutuessa kansalaisopiston kurssina jokainen mukana oleva näyttelijä on itse maksanut vaadittavat kurssimaksut, ja näitä maksuja maksetaan kauden kuluessa lipputuloista saaduista voitoista kullekin takaisin mahdollisuuksien mukaan. Kotalan teatterikerholla ei ole varsinaisesti tarkoituksena tavoitella voittoa. Tämä periaate korostuu erityisesti siinä, että teatterikerholla on ollut tapana antaa lahjoituksia erityisen koskettaviin hyväntekeväisyystarkoituksiin, mikäli voittoa on kesäteatterikauden päätteeksi kertynyt. Viimeisimmäksi tällaista avustusta annettiin paikalliselle ikäihmiselle, jonka talo oli palanut. Voittoja ei siis kerrytetä, mutta seuraavalle vuodelle jätetään aina pieni pesämuna. Lisäksi teatterikerholaiset haluavat järjestää itselleen yhden illanvieron eli karonkan, mikä korvaa kaikille näytelmän tekoon käytetyn ajan ja vaivan.

Näyttelijöille maksetaan matkakorvausta, jos harjoituksiin ja esityksiin joutuu kulkemaan omalla autolla hieman kauempaa. Kimppakyytejä suositaan. Ohjaaja saa matkakorvauksia kansalaisopistolta.

Kesäteatteriesitysten lippujen hinta on muotoutunut vuosien aikana vakioksi. Tulot pääsylipuista jakautuvat niin, että 10 euron hintaisesta lipusta Kotalan teatterikerho saa kahdeksan euroa ja kyläseura kaksi euroa. Kymmenen euron hintaista lippua teatterikerholaiset pitävät edullisena, ja hinnan pientä korotustakin on harkittu. Kuitenkin lipun hinta halutaan pitää sen verran alhaisena, että näyttelijä voi, Seija Livosen sanoin, ”rauhassa töpätä”. Niin sanotusti maalla ollessa harrastajakesäteatterin lippujen liian korkea hinta saattaisi Jukka Raittisen mukaan aiheuttaa potentiaalisissa katsojissa närääkin; jos hintaa nostettaisiin esimerkiksi kahdella eurolla, ihmiset saattavat alkaa ajatella, että eivät viitsi tulla katsomaan ei-ammattilaisten esitystä jossa rahastetaan jo ovelta. Paljon enemmän hyötyä Kotalan teatterikerhossa todetaankin olevan siitä, että katsojia on paljon ja lipun hinnat alemmat, kuin siitä, että lipun hintoja olisi nostettu ja väkeä olisi vähemmän, vaikka tuotto olisi täsmälleen sama. Kesäteatterissa teatterikerholaiset haluavat tarjota katsojille elämyksen, josta jäisi hyvä mieli niin lipun hinnasta, näytelmästä, kahvituksesta kuin muistakin teatterikokemuksen osa-alueista. Näyttelijät saavat

muutamia vapaalippuja annettavaksi ystäville ja perheenjäsenille. Alennuslippuun ovat oikeutettuja alle 17-vuotiaat lapset, jotka pääsevät katsomaan näytelmää viidellä eurolla. Ryhmälennuksia ei ole, koska ryhmien tulo Kotalan teatterikerhon kesäteatteria katsomaan on vielä aika harvinaista, vaikka muutama ryhmä nähtiin myös kesällä 2011.

Katsojatilastoa ei pidetä. Tosin, vuoden 2011 ollessa haastatteluhetkellä katsojamäärän osalta huippuvuosi, jatkossa tilastoa aiottiin Kotalan teatterikerhossa alkaa pitää. Myydyistä lipuista kuitenkin on voitu arvioida tähän asti, paljonko katsojia on ollut kulloinkin esityksessä ja kauden lopuksi on osattu sanoa, montako katsojaa yhteensä on käynyt katsomassa kesän näytelmän. Lipunmyyjä tekee katsojamäärästä selvityksen Kotalan teatterikerhon taloudenhoitajalle kylätalolla tapahtuvan esityskauden päätteeksi. Yleensä esityskohtainen katsojamäärä on vaihdellut noin 35-70 katsojan välillä, mutta kesällä 2011 kesäteatteri veti yleisöä tätä paremmin. Varsinaisia määrällisiä katsojatavoitteita ei teatterikerholla ole ollut. Ainoastaan sitä toivotaan, että saataisiin kaikki pakolliset kulut, eli lehtimainokset ja näyttelijöiden kansalaisopistomaksut, katettua lipputuloilla.

4.2.4 Tekniikka ja lavastus ym.

Koska Kotalan teatterikerholla ei ole omia tiloja, ei myöskään varastotiloja ole. Rekvisiittaa, puvustusta ja muuta tarpeista kuljetetaan näyttelijöiden autoilla tarvittaessa. Vaatteiden vaihto ja muu valmistautuminen näytelmää varten suoritetaan takahuoneessa näyttämön sivussa. Teatterikerho ei käytä pysyviä lavasteita, vaan ne pitää kerätä esityskauden päätteeksi pois esityspaikalta. Lavasteet tehdään siis joka vuosi alusta alkaen uudestaan. Tilaongelmien lisäksi myös ilmastoinnin puuttuminen kyläseuran talolla on osoittautunut ongelmaksi erityisen kuumina kesäpäivinä. Kuitenkin yleisöltä odotetaan ymmärtävyyttä, koska lipun hinnan ollessa alhainen mitään erityisiä puitteita ei voida tarjota, eikä se ole tavoitekaan. Teatterikerholaiset toteavat olevansa tyytyväisiä siihen, että heillä on pieni kylässä toimiva harrastajakesäteatteri, eikä kasvamisohjelmaa ole.

Näytelmän viihdearvon lisäksi väliaikatarjoilu kuuluu olennaisesti asiakasviihtyvyyteen. Kotala-talolla väliaikatarjoilun järjestää kyläseura, ja tarjoilupöytä katetaan Kotala-talon juhlasaliin, missä näytelmäkin esitetään. Lipun hintaan kuuluvan kahvin ja paikalliseksi mainitun pullan sai kesän 2011 esityksissä hakea itsepalveluna ja nauttia joko sisä- tai ulkotiloissa.

4.2.5 Kesäteatteri yleisesti

Mahdollisista uhista kesäteatterikauden aikana teatterikerholaiset nimeävät suurimmaksi sen, että näyttelijöistä joku voi sairastua toimintakauden aikana ja näin ollen estyä osallistumasta harjoituksiin tai esityksiin. Lähimenneisyydessä ongelmaksi muodostui myös teatterikerholle jo vakiintuneen ohjaajan kuolema, jonka jälkeen uusien toimintaurien etsiminen aiheutti teatterikerhoaktiiveille hankaluuksia. Erityisesti uuden ohjaajan etsiminen tuntui vaikealta, mutta tuotti kuitenkin lopulta tulosta. Kesän 2011 näytelmä tehtiin edesmenneen ohjaajan muistolle.

Kesäteatteria katsomaan tulevien ihmisten toivotaan tietenkin viihtyvän mahdollisimman hyvin. Kun näytelmä on hyvä ja kaikki kesäteatterilla toimii, kertovat katsojat eteenpäin mukavasta kokemuksestaan ja tuovat näin kesäteatterille lisää katsojia. Iivosen ja Raittisen mukaan teatterikerhoporukka toivoo erityisesti, että katsojilla on hauskaa. Siitä näyttelijäkin saa lisää voimaa esiintymiseensä. Iivonen toteaa: *"Kun ihmisillä on huolia ja murheita, ja kun ne tulee tänne ja on hauskaa, ja ne lähtevät täältä hymyssä suin, niin se on meille se suurin palkinto mikä on. Että me saadaan aiheuttaa jollekin tosi iloa!"* Yleisöltä tulevaa palautetta teatterikerholaiset toivovat kovasti ja esimerkiksi kylällä kohdatessa sitä katsojilta työryhmälle tuleekin, sekä positiivista että negatiivista.

Yhteistyötä muiden lähialueen kesäteattereiden kanssa ei ole tehty. Mikäli Kotalan teatterikerholaisilla on ollut aikaa, lähialueen kesäteattereiden esityksiä on käyty katsomassa. Sitä pidetään silmällä, ettei lähialueelle satu samaa näytelmää samana kesänä.

Tulevaa vuotta aletaan suunnitella syksyisin. Vuonna 2012 Kotalan teatterikerhossa aiotaan kehittää tuotannolliselta puolelta erityisesti sisäistä organisointia. Hoidettavia tuotannollisia asioita on paljon, ja kustakin asiasta vastaavia henkilöitä pitäisi nimetä tehokkaammin. Tulevassa työnjaossa pyritään siihen, etteivät kaikki tehtävät kaadu yhden henkilön päälle, vaan ne jakautuvat tasaisesti ja kaikki tarpeellinen tulee tehdyksi. Livonen toteaa, että teatterikerhossa täytyy olla yksi johtohenkilö, joka määrää työnjaosta. Kesäksi 2012 Livonen ja Raittinen lupaavat viime aikojen välivuosisista huolimatta näytelmän, sillä tämä kausi meni Kotalan teatterikerholla yllättävänkin hyvin.

Haastattellessani Livosta ja Raittista kysyin myös, mitä harrastajakesäteatterin tekemiseen osallistuva saa osallistumisestaan, miksi tulla tekemään kesäteatteria vuodesta toiseen ilmaiseksi. Raittinen kommentoi asiaa seuraavasti: *”Saa omaa mielihyvää, nytkin on semmonen hyvä olo näytelmän jälkeen, oppia ikä kaikki ja saa tommosta esiintymiskokemusta, sehän on ihan omalle päälle terveellistä, mä ainakin nautin ihan. Se vaikuttaa töissä ja kaikkialla, että se on ihan plussana tämmönen harrastus. Siinä osaa moniin asioihin ihan eri tavalla suhtautua.”* Livonen vastasi: *”Muistan aikoinaan, kun vedettiin mukaan teatterihommaan, en ole ikinä katunut sitä päivää. En olisi tällainen ilman tätä.”*

5 PAIKALLISESTI VAKIINTUNUT HARRASTAJAKESÄTEATTERI

5.1 Tyypillisiä piirteitä

Paikallisesti vakiintunut harrastajakesäteatteri on yleensä kunnan ainoa vakituinen kesäteatteri, sijoituessaan pienehköön suomalaiseen kuntaan. Sen lisäksi paikkakunnalla saattaa toimia muitakin harrastajateatteriryhmiä, jotka eivät ole kuitenkaan yhtä vakiintuneita toiminnaltaan. Paikallisesti merkittävällä harrastajakesäteatterilla on oma esityspaikka, tyypillisesti ulkoteatteri, jossa näytelmät esitetään vuosittain. Esityskauden kesto ja sijoittuminen kalenteriin on vakiintunut toimintavuosien aikana kesäteatterin hyväksi havaitsemaksi. Myös Muutkin työtavat tällaisen kesäteatterin tuotannossa ovat vakiintuneet. Esimerkiksi markkinoinnissa käytettävät mediaväylät ovat vuosittain pääpiirteissään samat ja vaikkapa lavastuksen suunnitteleminen ja rakentaminen kuuluu pääasiassa saman toimenkuvan henkilöille vuodesta toiseen, eikä siihen pääse vaikuttamaan esimerkiksi jokainen näyttelijäkunnasta.

Paikallisesti vakiintunut kesäteatteri on järjestäytynyt yhdistykseksi, kannatusyhdistykset ovat tavallisia. Yhdistyksellä on hallitus, jonka jäsenet on valittu yhdistysten jäsenistöstä ja joka kokoontuu säännöllisesti. Kesäteatterinäytelmien tuottaminen on organisoitua. Paikallisesti vakiintunut harrastajakesäteatteri on yksi paikkakuntansa matkailuhoukute kesäsesonkiaikana. Kunta myös usein avustaa harrastajakesäteatteria jonkinlaisella summalla.

Usein tällainen kesäteatteri sijoittuu sellaiselle alueelle, kuten maakuntaan, jonka muistakin kunnista löytyy vastaavanlaista kesäteatteritoimintaa. Tällöin paikallisesti vakiintuneiden harrastajakesäteattereiden maakunnallinen verkko paitsi tukee alueen teatterikulttuuria, myös kilpailee keskenään samoista asiakkaista. Esityksiä tulevat katsomaan etupäässä paikalliset, mutta myös mahdollisesti naapurikuntien teatteriorientoitunut väki sekä esimerkiksi kesäisin paikkakunnalla vierailevat entiset paikkakuntalaiset. Osa esityksen viehätystä on katsojalle siinä, että hän tunnistaa joitakin näyttelijöistä esitystä katsoessaan niin sanotusti tuttaviksi ja kylänmiehiksi, mutta tämä ei välttämättä perustu

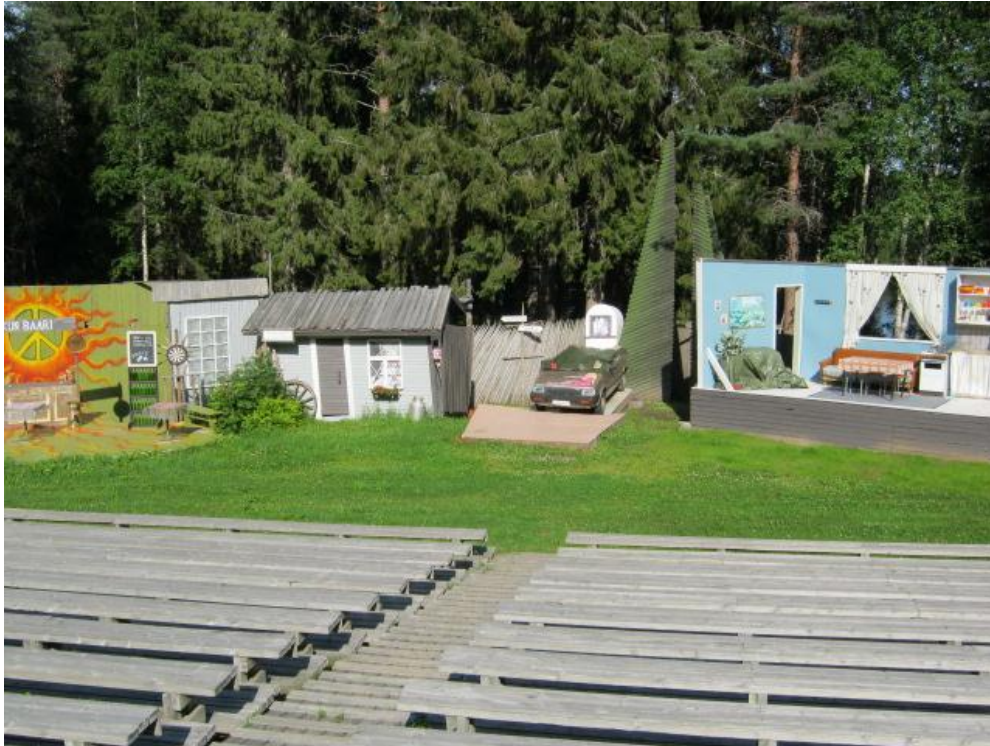
henkilökohtaiseen tuntemiseen. Tämäkin koskee vain osaa katsojista, joten paikallisesti vakiintuneen harrastajakesäteatterin koko vetovoimaa ei voida laskea sen varaan.

Paikallisen kesäteatterin täytyy, erityisesti kilpaillessaan muiden lähikuntien kesäteattereiden kanssa, panostaa ohjelmistoonsa, lavastukseensa ja koko katsojan saamaan kesäteatterikokemukseen houkutelakseen katsojia. Paikallisesti vakiintuneen harrastajakesäteatterin pitkähkön historian aikana on saavutettu tietotaitoa, joka mahdollistaa laadukkaiden kesäteatteriesitysten valmistamisen vuodesta toiseen.

Paikallisesti vakiintuneessa harrastajakesäteatterissa vaikuttavat samat henkilöt usein useita vuosia, elleivät jopa vuosikymmeniä, niin johtokunnassa kuin näyttämölläkin. Näyttelijäkunta on melko vakiintunutta, siinä on todennäköisesti tietty ydinjoukko, mutta pieni vaihtuvuus tuo raikkaita uusia tuulahduksia kesäteatterin elämään. Tämän kaltaisenkin harrastajakesäteatterin vaarana on harrastajien keski-ikänsä korkeus, joten nuoret harrastajat ovat tervetulleita mukaan toimintaan. Paikkakunnallisesti uusia harrastajia löytyy yleensä paremmin kuin vaikkapa kylävetoisen harrastajakesäteatterin riveihin.

5.2 Esimerkki: Paltamon kesäteatteri

Haastattelin Paltamon kesäteatterilla Paltamon harrastajateatteri ry:n puheenjohtajaa Heikki Anttosta 26.7.2011.

Kuvio 2 Paltamon kesäteatteri kesällä 2011.

5.2.1 Henkilökunta ja työvoima

Paltamon kesäteatteri on perustettu 1975 tähän muotoon, missä se nyt on, mutta teatteriharrastuksen tiedetään eläneen Paltamossa sitä aiemminkin. Joka kesä perustamisen jälkeen on Paltamon kesäteatteri esittänyt näytelmän, ja ainakin eräänä kesänä kaksikin, kun edellisen kesän näytelmää esitettiin uusintana ennen kesän varsinaisen uuden näytelmän ensi-iltaa. Puhtaasti samalle kesälle tehtyä kahta näytelmää ei ole ollut, vaan joka kesälle on tehty uusi näytelmä.

Paltamon kesäteatterin taustalla on Paltamon harrastajateatteriyhdistys ry. Sen hallitukseen kuuluvat puheenjohtaja, kuusi jäsentä ja kaksi varajäsentä. Vuosikokous valitsee hallituksen jäsenet. Käytännön toiminnassa Paltamon kesäteatteri jakautuu näyttelijäkuntaan, ohjaajaan liikenteenohjaajiin, lavastajiin, puvustajaan, äänentoistohenkilökuntaan, kanttiinihenkilökuntaan ja lipunmyyjiin. Kaikki Paltamon kesäteatterissa näytelmien tekemiseen osallistuvat ovat vapaaehtoisia ja palkattomia, lukuun ottamatta ohjaajaa, joka saa työstään korvausta Paltamon kansalaisopistolta. Kansalaisopisto maksaa hänelle palkkaa ennalta määrättyjen työtuntien mukaan, ja mikäli työtunnit eivät riitä näytelmän

tekemiseen, Paltamon harrastajateatteri ry maksaa ylimääräisten tuntien korvauksen. Kesäteatterilla ei ole erikseen tuottajaa, vaan tuotannollisista asioista päättää pääasiassa hallitus ohjaajan kanssa.

Näyttelijät valikoituvat näytelmiin sen mukaan, ketkä tulevat lukuharjoitukseen paikalle, kun paikallisessa lehdessä ilmoitetaan harjoituskauden alusta keväisin. Jos vapaaehtoisia näyttelijöitä ei ilmaannu paikalle tarpeeksi, jo mukana oleva porukka alkaa kysellä tuttujaan mukaan. Viime vuosina on kuitenkin saatu tarvittavat määrät näyttelijöitä mukaan vähällä vaivalla.

Lavastajat ja puvustaja valikoituvat mukaan lavasteiden suunnittelu- ja valmistustaitojen perusteella. Lavastajaksi valittujen henkilöiden tärkein työnkuva on juuri suunnittelu, ja käytännön rakennustöihin on erikseen saatavilla työvoimaa tarvittaessa. Lavastajien käsialaa ovat yleensä myös näytelmien julisteet ja käsiohjelma. Puvustajaksi on Paltamon kesäteatterissa vakiintunut henkilö, joka on toteuttanut kesäteatterin puvustustarpeita jo usean kymmenen vuoden ajan. Maskeeraajaa ei ole, vaan takahuoneessa kukin maskeeraa itsensä ja auttaa muita ehostautumaan. Ohjaaja valittiin kesällä 2011 sen perusteella, että valituksi tullut Merja Moilanen oli ohjannut Paltamon kesäteatterille jo neljänä aiempaan kesänä näytelmän, ja kun hän oli halukas tehtävään, muita ohjaajia ei kyseltykään mukaan. Ohjaaja aloitti työskentelynsä maaliskuussa 2011, ensimmäisissä lukuharjoituksissa.

Paltamon harrastajateatteri ry on jakanut kesäteatteritoimintaan liittyvät tuotannolliset alueet hallituksen kesken. Kaikilla sektoreilla on siis hallituksessa vastuuhenkilönsä: paikoitusvastaava, lipunmyyntivastaava, kanttiinivastaava sekä markkinointi- ja mainosvastaava. Näytelmän valmistumisesta ja taiteellisesta puolesta vastaa ohjaaja. Jokainen vastaavassa asemassa oleva tekee töitään omavaltaisesti. Hallituksen puheenjohtajana Heikki Anttonen on antanut valtuudet kysyä ohjeita ja neuvoja häneltä, mutta hän ei omien sanojensa mukaan käskytä ketään tai seuraa vierestä, miten asiat tehdään. Vastaavien tulee huolehtia siitä, että paikalla on kulloinkin tarpeeksi henkilökuntaa ja asiat pyörivät oikealla tavalla.

Markkinoinnin budjetin suunnittelee vuosittain hallitus ja sen kulut menevät yhdistykseltä. Mainontaan on muotoutunut linja, jossa mainonnan pääväylät ovat

maakuntalehti Kainuun Sanomat, paikallislehti Väylä sekä paikallisradio Radio Kajaus. Julisteiden ja käsiohjelmien levitys markkinointitarkoituksessa tapahtuu koko kesäteatterin työryhmän talkootyönä. Paltamon kesäteatterilla on internetissä omat kotisivut, joita päivitetään vuosittain. Näiden mainonta- ja markkinointikeinojen lisäksi puskaradio myy näytelmää Heikki Anttosen mukaan aina joko positiivisesti tai negatiivisesti, tai siltä väliltä. Pyritään siihen, että näytelmä olisi sellainen, että katsojat kertovat näytelmän nähtyään kaikille tuttavilleen, että näytelmä kannattaa käydä katsomassa.

Näyttelijäkunnassa käy pientä vaihtumista ja elämistä jatkuvasti, mutta mitään täydellistä koko väen vaihtumista ei ole missään vaiheessa yhtäkkiä tapahtunut. Pientä vaihtumaa vuosittain on, kun entisiä harrastajia on joko alkanut ikä painamaan tai heille on ilmaantunut muita menoja teatteriharrastuksen sijaan. Uusia, nuoria harrastajia on saatu viime aikoina mukaan mukavasti. Ikärakenteen keski-ikä oli jossain vaiheessa korkea, joten on ollut miellyttävää saada nuorta väkeä mukaan, toteaa Anttonen. Nuorisoa on etsiytynyt mukaan todennäköisesti itsekin nuoren ohjaajan Merja Moilasen kautta, minkä lisäksi nuoret ovat tuoneet kavereita mukaansa kesäteatteriporukkaan ehkä taas vastaisuudessa.

5.2.2 Näytelmät ja harjoitukset

Heikki Anttosen sanoin Paltamon kesäteatterilla käytäntö on, että jokaisen pitää tietää keväällä sitoutuessaan näytelmään, että hän on yksi lenkki porukassa ja hänen pitää pysyä mukana. Se, että joku jättäytyisi kesken näytelmän teon pois, on harvinaista. Aina on olemassa riski näyttelijöiden sairastumisista, jotka johtaisivat poissaoloihin harjoituksista tai näytöksistä, mutta viime vuosina on pääosin säästyty vakavilta sairastumisilta. Esimerkiksi kesällä 2011 oli olemassa uhka, että eräs näyttelijä joutuisi jättäytymään sairastumisen takia kriittisessä vaiheessa pois näytelmästä, ja ohjaaja oli valmiina paikkaamaan häntä tarvittaessa itse. Näyttelijä kuitenkin tervehtyi ja ohjaaja sai pysyä lestissään.

Heikki Anttonen arvelee näyttelijöiden saavan kesäteatterin tekemisestä itselleen ainakin hyvän mielen. Parhaana palkintona hän palkattomalle harrastajanäyttelijälle pitää sitä, kun tämä näytelmän teossa ottaa haasteen

vastaan ja lähtee toteuttamaan rooliaan, ja huomaa onnistuneensa lavalla. Paltamon kesäteatteri tarjoaa henkilökunnalleen myös näytöskauden jälkeen perinteisen karonkkajuhlan. Pääsylipputuloja pitäisi joka vuosi olla ainakin sen verran, että tämä karonkka pystytään järjestämään. Aiempina vuosina Paltamon kesäteatteri on järjestänyt henkilökunnalleen yhteisiä palkintoretkiä ulkomaille, mutta budjetti ei ole sallinut niiden järjestämistä aivan viime vuosina.

Kesäteatterilla on ollut viime aikoina kesiä, jolloin katsojamäärät ovat olleet alhaalla, mikä on ollut Anttosen mukaan monien syiden summa. Sade on yksi riesa; sateen uhkakin pelottelee jo ihmiset pois. Lisäksi kesäteatteria ja muuta ohjelmaa on Kainuussa tarjolla kesäisin paljon, pääsääntöisesti nimenomaan Paltamon kesäteatterinkin näytöskauden aikaan heinäkuussa. Kainuun väestöpohja ei riitä joka paikkaan, jos monia tapahtumia järjestetään yhtä aikaa, arvioi Anttonen. Puskaradiokaan ei ole tehnyt parasta mahdollista mainosta kesäteatterille viime vuosina. Esimerkiksi kesällä 2008 tehtiin satunäytelmä, johon satsattiin paljon, mutta joka ei aiheena oikein istunutkaan kesäteatteriin ja katsojamäärät jäivät pieniksi. Kesällä 2009 tehtiin näytelmä ”Aina joku eksyy”, joka osoittautui tavanomaiselle kesäteatterikävijälle liian vaikeaselkoiseksi seurattavaksi ja katsojamäärät jäivät taas pieniksi. Paltamon kesäteatterissa on siis huomattu, että kesäteatterinäytelmän tulee olla menestyäkseen kevyt ja hauska, mielellään komedia ja maalaisfarssityyppinen. Yleisöä pitää osata palvella, ja näytelmä pitää tehdä yleisöä varten. Ihmisten täytyy saada nauraa, sitä he tulevat kesäteatterista hakemaan.

Kesällä 2011 esitettiin Paltamon kesäteatterissa näytelmää ”Maksettu rakkaus”. Kesäteatterissa on vuosien varrella esitetty ainakin yhtä paltamolaisen kirjailijan teosta, mutta yleensä näytelmät ovat olleet ulkopuolisten kirjoittamia. Merkillepantavaa on ollut, että laulunäytelmät, kuten Kohtalon Tango ja Onnenmaa, ovat olleet suurimpia yleisömenestyksiä. Tämän kaltaisissa näytelmissä on käytetty live-orkesteria, muutoin käytetään nauhalta tulevaa musiikkia.

Esityspäivämäärät päättää joka vuosi hallitus ohjaajan kanssa. Niitä päätettäessä otetaan huomioon työryhmän ennalta tiedossa olevat menot. Lopullisesti esityspäivämäärät lyö lukkoon hallitus. Paltamon kesäteatterissa on katsottu, että

14-16 näytöstä on sopiva määrä kesässä, näiden jälkeen näyttelijöillekin jää vielä kesälomaa elokuulle. Kesäteatterissa on mietitty, olisiko elokuva parempi näytöskausi kuin heinäkuu, koska silloin Kainuussa on vähemmän kulttuuritarjontaa kuin heinäkuussa. Tuolloin kuitenkin kesäteatterin tekijöille ei jäisi oikeastaan ollenkaan kesälomaa, joten siihen ei ole innostuttu. Viikonpäivissäkin on vakiinnuttu tiettyihin esityspäivämääriin. Kokeiluja esimerkiksi lauantai- ja perjantai-iltojen esityksistä on tehty, mutta tällaisina viikonloppuiltoina ihmiset eivät ole syystä tai toisesta lähteneet järin innokkaasti kesäteatteriin.

5.2.3 Talous

Paltamon kesäteatterin tulot koostuvat pääsylipputuloista sekä Paltamon kunnan muodollisesta muutaman sadan euron avustuksesta, mitä kunta jakaa paikallisille järjestöille. Kanttiini tuottaa jonkin verran, mutta kesäteatteri pitää sitä enemmän palveluna yleisölle kuin rahastusmuotona, eikä se tee merkittävää tuottoa. Näytelmäkauden ollessa ohi täytyy tilille jäädä pesämuna, jonka turvin päästään aloittamaan seuraavaa kautta. Kesäteatterille täytyy tehdä hankintoja ennen näytöskauden ja lipputulosten alkamista, ja tässä turvaudutaan pesämunaan. Heikki Anttosen mukaan Paltamon kesäteatteri ei ole ollut koskaan maksuvaikeuksissa.

Paltamon kesäteatteri sai hiljattain EU:lta hankerahaa kehittääkseen kesäteatterialuettaan. Tarkoituksena on tällä avustuksella rakennuttaa katos katsomolle ja uudistaa lavarakennelmia. Tämän lisäksi lavan taakse tehdään uusia kiinteitä rakennuksia, joihin tulee pukeutumistiloja, varastoja, maskeerausnurkkaus ja niin edelleen. EU-raha kattaa uudistusten budjetista 85%, jonka lisäksi omarahoitusta varten kesäteatteri on saanut kunnan takaaman lainan pankista. Tämän rakennushankkeen oli tarkoitus toteutua kahdessa osassa: ennen näytöskauden 2011 alkua haluttiin saada katto katsomolle, ja näytöskauden jälkeen aiottiin tehdä takahuoneita. Aikataulut kuitenkin venyivät niin, että rakentaminen päätettiin aloittaa syksyllä 2011. Hankerahoituksen ehtona on, että rakentaminen on tehtävä vuoteen 2013 mennessä tai rahoitus menetetään. Urakkaa on haastatteluhetkellä jo aloitettu rakentamalla kesäteatterialueelle uudet wc-tilat.

Tämän hankerahoituksen lisäksi Paltamon kesäteatteri ei ole hakenut tai saanut apurahoja muualta kuin kunnalta. Varsinaisia sponsorisopimuksia ei kesäteatterilla myöskään tätä nykyä yritysten kanssa tehdä. Teatterin taipaleen alkuvaiheessa se on saattanut Heikki Anttosen mukaan olla tarpeellista, mutta nykyiseen linjaan se ei kuulu. Varsinaista yhteistyötä yritysten kanssa ei ole, mutta kun kesäteatterilla on perinteisesti sunnuntaisin kaksi näytöstä, on kesäteatteri kustantanut työryhmälleen ateriat Paltamon Sydän -ravintolassa.

Maapohjan, jolla kesäteatteri sijaitsee, omistaa kunta. Kunta on virallisesti luovuttanut sen kesäteatterin käyttöön. Kanttiinirakennus on myös kunnan, ja se on niin ikään luovutettu kesäteatterin käyttöön. Kesäteatteri maksaa kiinteistöstä syntyvät sähkökulut.

Näyttelijät saavat pientä korvausta matkakuluistaan, jos he kulkevat kauempaa. Useita näyttelijöitä kulki kesäteatterilla esimerkiksi kaudella 2011 Kajaanista. Kulkemisesta maksetaan lähinnä kuluja vastaava summa, voimassa olevasta kilometrikorvauksesta puolet. Kimppakyytejä suositaan. Matkakorvaukset koskevat käytännössä vain näyttelijöitä, sillä muut talkoolaiset ovat paikkakuntalaisia.

Lipunmyynnissä toimivat talkoolaiset. Lipun hinnat päättää hallitus. Hinnat ovat vakiintuneet niin, että euron tultua käyttöön hinta on aina ollut 10 euroa. Lähiaikoina on kuitenkin tarkoitus tarkistaa hintoja, kun katsomo on saatu katettua eikä yleisö ole enää sään armoilla kesäteatteriin tullessaan. Alle 12-vuotiaille lipun hinta on 7 euroa ja alle kouluikäiset pääsevät näytelmää katsomaan ilmaiseksi. Eläkeläisalennuksia ei ole, koska lipun hinta on kesäteatterin mielestä kohtuullinen muutenkin. Jos kesäteatterille tulee ryhmä, jossa on 20 henkeä tai enemmän, on ollut tapana antaa alennusta 2 euroa per henkilö. Matkanjohtaja ja bussinkuljettaja pääsevät myös ilmaiseksi. Ryhmäalennus on kuitenkin tullut vuonna 2011 neuvottelukysymykseksi, kun lipunhintojen on huomattu olevan verrattain matalat muutenkin. Lähialueen kesäteattereita on seurattu hinnoittelussa ja huomattu, että ne veloittavat lipusta usein enemmän kuin Paltamon kesäteatteri.

Katsojatilastoa pidetään Paltamon kesäteatterissa lähinnä sen takia, että kaikki katsojamäärät ilmoitetaan Teostolle näytelmissä esitetyn musiikin takia. Jokaisesta näytöksestä pitää siis tehdä pöytäkirja katsojista. Katsojamäärät lasketaan

myydyistä lipuista. Vapaalipuista, joita saa näytöksessä olla maksimissaan 5%, tehdään oma merkintänsä. Katsojatavoitteena ajatustasolla on ollut useamman vuoden tavoittaa 2500 maksanutta katsojaa vuodessa, mikä ei tosin ole moneen kesään toteutunut. Tämä määrä perustuu pitkälti vanhoihin katsojalukuihin. Kesäteatterin alkuaikoina on päästy joskus jopa 4000 katsojaan, kun Paltamon kesäteatteri on ollut lähestulkoon monopoliasemassa Kainuussa ja näin luokiteltavissa tuolloin maakunnallisesti merkittäväksi harrastajakesäteatteriksi. Katsomoon mahtuu nykyisellään 400 katsojaa per esitys.

5.2.4 Tekniikka ja lavastus ym.

Äänentoiston suunnittelusta vastasi kesällä 2011 kaksi henkilöä. He myös etsivät, kokosivat ja nauhoittivat näytelmässä tarvittavat äänitehosteet ja musiikin sekä vastasivat äänentoistolaitteiden paikalla olemisesta ja sopivuudesta. Kolmas henkilö oli paikalla näytöksissä vastaamassa musiikin ja äänitehosteiden soittamisesta näytelmän aikana.

Kesäteatterilla on jonkin verran varastotiloja näyttämön takana sijaitsevilla rakennuksissa ja kanttiinirakennuksessa. Pääasiassa varastot kuitenkin sijaitsevat Paltamon entisen ala-asteen tiloissa, minne muutettiin entisistä tiloista vuonna 2011. Siellä olevat tilat ovat suuret ja tarkoituksenmukaiset, ja sieltä löytyy myös kesäteatterin mittava puku- ja rekvisiittavarasto.

Lavalla on joitakin rakennelmia, jotka ovat olleet paikoillaan pitkään ja jotkut niistä ovat pysyviä, mutta joka vuosi lavastusta muutellaan jotenkin. Kesäteatterin siisteyttä vaalitaan yhdessä talkoohengessä. Lisäksi ennen näytelmäkauden alkua kunta palkkaa koululaisia pari viikoksi siivoamaan kesäteatterialuetta kesätyöntekijöinä.

Liikenteenohjauksessa mukana olevat henkilöt valvovat yleisön ja henkilökunnan turvallisuutta sekä yleistä järjestystä kesäteatterialueella näytösten aikana. Tätä tehtävää ei ole heille velvoitettu, mutta usein liikenteenohjaajia jää keltaisissa liiveissään näytelmän ajaksi seuraamaan kesäteatterille, että esimerkiksi äkillisen avun tarpeessa oleva katsoja saisi tarvittaessa nopeasti apua heiltä.

Haastattelemani Heikki Anttonen on itse entinen poliisi ja pyrkii olemaan kaikissa esityksissä kesäteatterilla koko näytelmän ajan valvomassa. Pyörätuolia tarvitsevat henkilöt sijoitetaan erityispaikoille katsomon eteen omavalintaiseen kohtaan. Tarvittaessa sairasauton täytyy päästä kulkemaan katsomon ja näyttämön välistä. Suurempia haavereita ei Anttonen muista katsomossa tai näyttämöllä tapahtuneen, vain kerran hän muistaa sairasautoa tarvittaneen helleuupumuksen takia.

5.2.5 Kesäteatteri yleisesti

Paltamon kesäteatterille voi antaa palautetta internetin kotisivuilla. Suullista palautetta tulee tuttavilta ja joskus tuntemattomiltakin. Useimmiten palaute on positiivista, mutta arvosteluakin saadaan.

Kesäteatteri ei tee paljoa yhteistyötä lähialueen muiden kesäteattereiden kanssa. Ainoastaan Vuolijoen kesäteatterin kanssa on olemassa yhteistyökuvio, jossa Vuolijoen kesäteatterin väki tuo omat julisteensa Paltamoon kesäteatterille ja kylälle, ja Paltamon kesäteatterin väki vie omat julisteensa Vuolijoelle, sekä käsiohjelmia jaetaan puolin ja toisin. Manamansalossa sijaitsevan Kassu Halosen taidetalon kanssa on ollut monena vuonna henkilökuntavaihtoa.

Vuonna 2012 Anttonen toivoo näkevänsä Paltamon kesäteatterissa katetun katsomon, uudistetun näyttämön ja vetävän näytelmän.

6 MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ HARRASTAJAKESÄTEATTERI

6.1 Tyypillisiä piirteitä

Maakunnallisesti merkittävä harrastajakesäteatteri sijaitsee alueella, josta ei löydy useampaa tai yhtään vastaavanlaista ja tuotannoltaan samansuuruista harrastajakesäteatteria. Tyypillisesti tämä alue on maakunta. Maakunnassa todennäköisesti löytyy kuitenkin muita kesäteattereita, kuten paikallisesti vakiintuneita tai kylävetoisia harrastajakesäteattereita tai ammattimaisia kesäteattereita. Maakunnallisesti merkittävä harrastajakesäteatteri on alueellaan vakiintunut matkailuvaltti, joka vetää alueellaan tottuneesti ja tasaisesti katsojia joka vuosi. Sijainti on oleellinen asia harrastajakesäteatterin kehittämisessä maakunnallisesti merkittäväksi. Katsojia tämä kesäteatteri kerää noin 3 000 – 7 000 kesässä. Paikallisesti vakiintuneesta harrastajakesäteatterista tämä teatteri eroaa katsojamäärän lisäksi esityksien johdonmukaisessa laadukkuudessa ja tuotannon ammattimaisuudessa.

Tämä harrastajakesäteatteri on organisoitunut yhdistys ja sitä johtaa johtoryhmä. Toiminta ei välttämättä rajoitu pelkästään kesäteatterikauteen, vaan maakunnallisesti merkittävä harrastajakesäteatteri voi olla myös ympäri vuoden esityksiä tekevä harrastajateatteri. Sillä voi olla talvikauden ensi-iltojen lisäksi myös muuta toimintaa, kuten erityisesti oman alueensa (maakuntansa) identiteettiä käsitteleviä tilausesityksiä. Sillä on todennäköisesti tuottaja, mutta tämä ei välttämättä ole ammattilainen. Mahdollista on, että teatterin tuottaja saa työstään korvausta, ei kuitenkaan ammattipalkkiota. Tuottaja voi olla myös harrastajapohjalta mukana toiminnassa. Tuottajana toimiminen harrastajakesäteatterissa ei todennäköisesti rajoita tehtävässä toimivaa henkilöä tekemään vain tuotannon töitä, vaan hän voi osallistua toimintaan myös esimerkiksi näyttelemällä.

Maakunnallisesti merkittävän harrastajakesäteatterin historia ulottuu suhteellisen pitkälle niin, että vakiintuminen maakunnallisesti suosituksi teatteriksi on ehtinyt tapahtua. Erityisesti ryhmämyynti maakunnan alueella toimii hyvin; alueen

yhdistykset, liitot ynnä muut vastaavat ovat tottuneet maakunnallisesti merkittävän harrastajakesäteatterin laatuun ja sen palvelut ovat niille tuttuja, joten samaan teatteriin on helppo järjestää retkiä vuosi toisensa jälkeen. Tehokasta ja vakiintunutta ryhmämyyntiä tekevä harrastajakesäteatteri voi tarjota asiakasryhmilleen myös erityispalveluita, kuten mahdollisesti ruokailu- tai erityiskahvituspaketteja.

Maakunnallisesti merkittävä kesäteatteri luottaa ohjelmistovalinnoissaan tyypillisesti klassikoihin, jotka tunnetusti houkuttelevat katsojia, ja varmistaa näin jokakesäisen menestyksensä. Koska kysyntä on hyvä joka vuosi, teatterin talous voi todennäköisesti suhteellisen hyvin. Sen turvin tällainen teatteri pyrkinee laajentumaan ja parantamaan toimintatilojaan jatkuvasti. Paikallinen kansalaisopisto tai työväenopisto voi olla mukana maakunnallisesti merkittävän harrastajakesäteatterin näytelmänvalmistusprosessissa, mutta todennäköisesti sillä ei ole yhtä suurta roolia tässä teatterissa kuin esimerkiksi kylävetoisessa harrastajateatterissa. On myös mahdollista, että tämän kaltainen harrastajakesäteatteri tuottaa esityksensä itse, riippumattomana muista tahoista. Maakunnallisesti merkittävän kesäteatterin näyttelijäkunta on usein monen ikäistä, teatteriorientoitunutta väkeä paikkakunnalta, jossa teatteri sijaitsee, tai esimerkiksi naapurikunnista. Koska teatterin vaikutusalue on melko suuri, lavalle on suhteellisen helppoa saada väkeä.

6.2 Esimerkki: Teatteri Kajo

Haastattelin Kauhajoella Teatteri Kajon edustajia Jaakko ja Paavo Hallivuorta 23.7.2011. He ovat teatterin tuottajia, näyttelijöitä ja jokapaikanmiehiä.

Kuvio 3 Teatteri Kajon kesäteatteri kesällä 2011.

6.2.1 Henkilökunta ja työvoima

Teatteri Kajolla on oma Kauhajoen nuorisoseuran alainen yhdistys. Se tuottaa itsenäisesti omat tilinsä ja vastaavat dokumenttinsa. Teatterilla on hallitus, jossa on henkilöitä nuorisoseurasta, näyttelijäkunnasta ja kahviohenkilökunnasta. Teatteri Kajon ensimmäinen kesäteatteriesitys valmistui vuonna 1995. Sitä ennen Kajo on tehnyt talviteatteria, eli esityksiä kesäkauden ulkopuolelle. Vuonna 1982 alkaneet talviesitykset jatkuvat yhä kesäteatterin rinnalla. Teatteri Kajon ytimessä ovat Jaakko ja Paavo Hallivuori, jotka hoitavat suurimman osan teatterin tuotannollisista töistä. Osan näistä töistä tekee myös hallitus.

Teatterin markkinointi kuuluu tuottajille. Suurimmaksi osaksi Teatteri Kajon markkinointi perustuu siihen, että vuoden vaihteessa lähetetään internetissä sopivaksi katsotuille yhdistyksille tulevasta kesäteatterinäytelmästä mainoksia, joihin yhdistykset vastaavat. Ryhmämyynti on siis Kajon kulmakivi. Kesäkuussa 2011, ennen näytösten alkua, oli varauksia jo 3000 kappaletta ryhmälippuina. Paavo Hallivuori painottaa, että katsojien ”haaliminen” kesäteatteriin tulee tehdä talvella. Lisäksi markkinointiin kuuluvat lehtimainokset.

Niin kutsutun puskaradion vaikutus on Kajon kesäteatterissa Hallivuorten mukaan suuri. Mitä enemmän on esityksiä, sitä enemmän on puskaradiota. Kesällä 2011 oli haastatteluhetkeen mennessä esitetty 7 loppuunmyytyä esitystä.

Teatteri Kajo on hakenut kesäteatterinäytelmiensä ohjaajan aina Työvoimatoimiston Internet-sivuille laitettavan työpaikkailmoituksen avulla. Kauden 2011 näytelmän, Olavi Virta -musikaalin, ohjasi Pia Leinonen. Ohjaajan palkan maksaa Teatteri Kajo. Leinonen aloitti ohjaajatyönsä samaan aikaan kuin näyttelijät oman työnsä, huhtikuussa 2011. Tuolloin aloitettiin muutamilla lukuharjoituksilla, sitten jaettiin roolit. Toukokuussa harjoituksia oli viikonloppuisin ja kesäkuussa lähes joka ilta. Harjoituskertoja kertyi yhteensä noin 40. Huhtikuun harjoitukset järjestettiin muissa tiloissa, ja toukokuussa siirryttiin kesäteatterille harjoittelemaan. Erikseen ei Kajolla ole ollut tarvetta vuokrata mitään harjoitustilaa. Jos toukokuussa on vielä kesäteatterin näyttämöllä ollut lunta, on voitu harjoitella teatterin asfalttipihalla.

Kajon kesän 2011 lavastus suunniteltiin ohjaajan kanssa yhdessä, ja tehtävään nimetty henkilö teki suunnitelmista piirustukset. Kesän 2011 näytelmän julisteen suunnitteli ulkopuolinen graafikko. Puvustaja löytyi naapurimaakunnan harrastajateatterista. Maskeeraukset olivat jokaisen näyttelijän itse tekemiä. Tarpeistonhoitajaa Kajolla ei ole.

Näyttelijäkunnassa tapahtuu vuosittain jonkin verran vaihtuvuutta. Niin sanottu vakior ryhmä näyttelijöissä on olemassa noin 70-prosenttisesti, mutta esimerkiksi kesällä 2011 saatiin mukaan uusia, laulavia naisharrastajanäyttelijöitä. Yksi naisnäyttelijöistä toi kesän näytelmään mukanaan taustaorkesterinsa, joka esittää näytelmän elävän musiikin. Kesän miesnäyttelijät olivat sen sijaan jo vakiintuneempia Kajon harrastajia. Hallivuoret tuntevat paikkakunnalta paljon ihmisiä ja yleensä tarvittaessa kyselevät uusia näyttelijöitä mukaan tuttavapiiristään. Nuoria näyttelijöitä tulee mukaan teatteri Kajon lasten- ja nuortenteatteriryhmässä aloittaneista harrastajista.

Talvi- ja kesänäytelmissä noin puolet näyttelijöistä on samoja. Välillä näytelmiin on ollut vaikeuksia löytää väkeä, sillä talkootyön suosion on teatteri Kajossa huomattu olevan hiipumassa. Teatteri Kajolla ei ole nimettyä turvallisuushenkilökuntaa.

Liikenteenohjaajat esitysten ajaksi tulevat nuorisoseuran urheilujaostosta, ja heille maksetaan tästä työstä pientä korvausta.

Hallivuoret kuvailevat harrastajanäyttelijöiden sitoutuneisuutta siten, että Kajon näytelmissä ei ole käytetty kuiskaajaa vuoden 1992 jälkeen. Tämä tarkoittaa sitä, että repliikkien opiskelu otetaan vakavasti, ja näyttelijät ovat asiaan erittäin sitoutuneita. Yhteishenki on työryhmällä erittäin hyvä ja se näkyy myös ulospäin.

Kesän 2011 näytelmässä nähtyjen 12 näyttelijän lisäksi Kajon henkilökuntaan Hallivuoret kertovat kuuluvan haastatteluhetkellä orkesterin jäsenet, kahviohenkilökunnan (nuorisoseuran kautta) kahviovastaavineen sekä lipunmyyjät. Kahvio- ja lipunmyynnissä vuorottelee parikymmentä henkilöä, joskus näyttelijöitäkin. Lisäksi paikalla esityksissä on liikenteenohjaajia ja äänentoistohenkilökuntaa.

6.2.2 Näytelmät ja harjoitukset

Tuottajat Paavo ja Jaakko Hallivuori valitsivat kesällä 2011 nähdyn Olavi Virta -musikaalin. He poimivat näytelmän nähtyään sen toisessa teatterissa. Näytelmien valinta ylipäänsä perustuu heidän mukaansa Kajolla paljolti siihen, miten paljon ja minkälaisia näyttelijöitä on tulossa mukaan. Tuottajien päätökseen on sanavaltaa myös muulla työryhmällä sekä ohjaajalla. Kesän 2012 näytelmä on haastattelua tehtäessä jo valittu, se tulee olemaan jatko-osa vuosina 2009 ja 2010 Kajon kesäteatterissa esitetyille suosituille Tankki täyteen -näytelmälle.

Hallivuoorten mukaan kesän näytelmän menestys perustuu siihen, että katsojat tietävät jo ennen kesäteatteriin saapumistaan, mitä ovat tulossa katsomaan. Näytelmän nimen pitää siis sanoa paljon. Mielellään valitaan klassikoita, jotka katsojat tuntevat jo ennalta. Teatteri Kajon kesäteatterinäytelmien ei Hallivuoorten mielestä tarvitse olla komediallisia. Lukuun ottamatta kahta näytelmää, joita esitettiin kahtena kesänä peräkkäin, on Kajolla joka kesä tehty uusi näytelmä. Teatteri Kajo tuottaa kesäteatterin ja talviproduktioiden lisäksi keikkaluonteisia, maakunnan kirjailijoiden kirjoittamia näytelmiä, jotka käsittelevät pohjalaisuutta.

Esityksiä kesän 2011 näytelmästä oli 18 kappaletta. Ensi-illan paikka Kajolla on vakiintunut aina juhannuksen jälkeiseksi heinäkuun lauantaksi. Kun näytökset ovat heinäkuussa, jää loppukesästä työryhmälle kesälomaa. Lauantai- ja sunnuntaiesitysten on Kajolla huomattu olevan ryhmille mieluisinta aikaa tulla kesäteatteriin.

6.2.3 Talous

Kajon kesäteatterikauden suurin tulonlähde ovat esitystulot eli lipunmyynnistä saatava voitto. Suurimmat kulut ovat ohjaajan palkkamenot ja markkinointikulut. Myös katsomon suuren katteen pystyttäminen kauden alussa ja purkaminen kauden päätteeksi on kallista – se maksaa yhden esityksen tulojen verran. Kaikki kulut kuitenkin on aina saatu katettua. Kahviota ylläpitää nuorisoseura, se saa kahvion tuotot itselleen sekä huolehtii sen kuluista.

Apurahojen hakeminen on teatteri Kajolle tuttua. Apurahahakemusten tekeminen kuuluu tuottajille eli Paavo ja Jaakko Hallivuorelle. Vuonna 2008 Kajo sai Leader-rahaa kesäteatterin rakennusprojektin alkaessa. Hallivuorten mukaan Eurooppa-rahaa tästä apurahasta oli 40% eli 89 000 euroa, kuntarahaa 30% eli 65 000 euroa ja omarahoitusta 30% eli saman verran. Apuraha on jakaantunut viime vuosille siten, että sitä on vielä nostettavissa, ja haastatteluhetkellä Hallivuoret arvioivat Kajon nostavan viimeisen erän apurahasta joulun 2011 tienoilla.

Teatteri Kajolla ei varsinaisesti ole tarkoituksena tavoitella voittoa. Kesäteatteriin on paikkana laitettu paljon rahaa ja lisäksi rakennetaan koko ajan. Leader-rahalla on rakennettu viime vuosien aikana paljon uusia ja tarkoituksenmukaisia tiloja, kuten uusi pukuväestö. Kaikki esityskauden tulot kuitenkin menevät kuluihin, ennen kuin seuraava esityskausi pääsee alkamaan ja siitä aletaan saada tuottoa, joten teatterilla täytyy olla joka vuosi jäämäärä pesämunaan.

Tavoitteena Kajolla olisi saada koottua toiminnallaan varat omiin talvitiloihin. Haastattelun aikaan Kajo käytti mm. Kauhajoen yläasteen tiloja. Teatteri Kajon kesä- ja talvinäytelmät valmistetaan kansalaisopiston piirissä, ja kansalaisopisto etsii tilat harjoittelulle ja maksaa niiden vuokrat. Kansalaisopiston rahallinen panos

tulee puoliksi Kansalaisfoorumista ja puoliksi kansalaisopistolta itseltään, kertovat Hallivuoret. Hallivuoret saavat korvausta tuottajantyöstään kansalaisopistolta anomansa 150 työtunnin verran ja myös nämä palkkiot koostuvat puoliksi Kansalaisfoorumin rahoituksesta ja puoliksi kansalaisopiston rahoista.

Budjettiin mahdollisesti muodostuva ylijäämä menee säästöön. Vuosittain työryhmä tekee yhden teatterimatkan yhdessä ja joka viikko työryhmä käy yhdessä syömässä ravintola Juuliannassa. Tappiota kesäteatterin ei ole vielä tarvinnut ottaa, eikä Teatteri Kajon budjetti sitä Hallivuorten mukaan kovin monta vuotta kestäisikään. Kesäteatteri paikkana on Kauhajoen Nuorisoseuran omistuksessa, ja koska Teatteri Kajo on nuorisoseuran alaisuudessa, se saa käyttää kesäteatteria maksutta. Kesäteatterin henkilökunnalle maksetaan tarvittaessa kilometrikorvauksia, osalle maksetaan päivärahaa. Kajon taloudenhoitajana toimivat Hallivuoret.

Pääsylippujen hinnat päätetään hallituksen kokouksessa. Teatteri Kajo pitää lippujensa hintoja hyvin kohtuullisina, eikä halua niin sanotusti rahastaa katsojia. Peruslipun hinta on heillä 17 euroa, eläkeläisten ja opiskelijoiden alennuslippu 13 euroa ja alle 12-vuotiaiden lasten lippu 7 euroa. Jonkin verran kajolaiset seuraavat muita alueen kesäteattereita hinnoittelussa, ja on huomattu, että Kajo on edullisimmasta päästä.

Hallivuoret ovat yrittäneet käynnistää alueen muiden harrastajanäyttelijöiden kesken toimintatapaa, jolla näytelmissä mukana olevat näyttelijät voisivat mennä katsomaan muiden harrastajaryhmien näytelmiä 30% alennuksella, mutta tämä toiminta ei ole vielä ottanut tulta alleen. Kajon kesäteatteria katsomaan tulee kaikenlaisia ryhmiä, kuten eläkeläisiä, sotaveteraaneja, sydänyhdistyksiä, reumayhdistyksiä ja niin edelleen. Ryhmille ei ole erityisiä ryhmäalennuksia, mutta bussikuski ja matkanjohtaja pääsevät seuraamaan näytelmää ryhmän mukana ilmaiseksi. Ryhmille teatterilla on tarjolla 29 euron hintainen ruokailupaketti, mihin kuuluu pääsylipun lisäksi ruokailu ennen näytelmää, väliaikakahvit sekä ruokailu näytelmän jälkeen. Nämä ateriat toimitetaan yhteistyökumppanin, paikallisen ravintola Juuliannan kautta. Ruokailukapasiteetti kesäteatterilla ylittää 350 henkilöön saakka.

Katsojatilannetta seurataan Kajon kesäteatterilla jokaisena esityspäivänä. Kesällä 2011 teatteri Kajo ylsi 6 500 katsojaan. Käytännössä kaikki kunkin esityksen liput on varattu etukäteen ja näistä ennalta varatuista lipuista osataan arvioida tulevan esityksen katsojamäärää etukäteenkin. Kajon vaikutusalueella katsojat ovat Paavo ja Jaakko Hallivuoren mukaan oppineet siihen, että liput pitää etukäteen varata, sillä muutamana vuonna on jouduttu kääntämään lippuluukulla katsojia pois loppuunmyydyistä esityksistä. Tavoitteena kesäteatterilla on, että kaikki esitykset olisivat loppuunmyytyjä. Katsomossa on 400 yksittäistä istuinta, minkä lisäksi on invalidipaikkoja.

6.2.4 Tekniikka ja lavastus ym.

Teatteri Kajo käyttää mielellään kesäteatterinäytelmissään musiikkia. Äänentoistolaitteisto on Kajon oma. Äänimiehinä vuorottelee 2-3 henkilöä.

Lavasteiden ulkonäkö on vuosittain työryhmän kanssa yhdessä suunniteltu ja lavastus on rakennettu talkoilla. Näyttämöllä on pysyvänä elementtinä riihi, minkä eteen pitää joka vuosi tehdä näköeste. Näyttämöllä on lisäksi useita muita rakennuksia, joita maalataan ja muutellaan produktion vaatimusten mukaan. Kesäteatterin yleistä siisteyttä vaalitaan talkoovoimin. Kahvion tarpeisiin kesäteatterin pihaan pystytetään esityskauden ajaksi vuokrattu telttä, jonne on sijoitettu pöytiä ja tuoleja. Väliaikakahvitus ja mahdolliset ryhmäruokailut tapahtuvat tässä teltassa.

Varsinaisen turvallisuushenkilökunnan puuttuessa kesäteatterille kutsutaan hätätapauksissa ambulanssi. Mitään vakavaa ei kuitenkaan ole juuri koskaan tapahtunut, joskus ennen katoksen hankkimista katsomoon joku katsoja on saanut lämpöhalvauksen. Hiljattain asennetut valvontakamerat ovat poistaneet nuorison alueella aiheuttamat ongelmat kokonaan.

6.2.5 Kesäteatteri yleisesti

Hallivuoret kiittävät kesäteatterin sijaintia. Sade on ollut vuosien saatossa harvinainen vieras esityspäivinä. Kesäteatteri on osa laajaa ulkoilu- ja virkistysaluetta. Kehittämisen paikkoja Hallivuoret eivät tällä hetkellä kesäteatterissaan juuri näe.

Teatteri Kajolla on uomiinsa vakiintuneet toimintatavat, eikä suuria ongelmia ole kesäteatterilla tullut vastaan. Mitään erityisen suuria uhkia eivät Hallivuoret osaa tulevaisuudessakaan nähdä. Viimeisin vastoinkäyminen muistuu Hallivuorille mieleen vuodelta 1998, kun kesäteatterilta varastettiin voimapihdeillä teatterin mikrofonit, lähettimet sentään jätettiin.

Kesäteatterilla on joskus ollut käytössä palautelomakkeita, mutta ei enää nykyisin. Internetissä saadaan palautetta esimerkiksi kotisivujen kautta, sekä niin sanotusti kadulla. Negatiivista palautetta tulee aina jostakin, esimerkiksi kesäteatterin yleisöveppoista, jotka ovat siirreltäviä koppeja.

Yhteistyötä muiden lähialueen kesäteattereiden kanssa on tehty lähinnä mainosten vaihdon kautta. Näyttelijävaihtoa on myös kokeiltu, esimerkiksi Jurvan harrastajanäyttelijöiden kanssa. Tulevaisuuteen Kajo katsoo luottavaisena.

7 VALTAKUNNALLISESSA MITTAKAAVASSA MERKITTÄVÄ HARRASTAJAKESÄTEATTERI

7.1 Tyypillisiä piirteitä

Valtakunnallisessa mittakaavassa merkittävä harrastajakesäteatteri sijoittuu suureen asutuskeskukseen. Alueella täytyy olla laaja väestöpohja, jotta harrastajateatteri voi tavoittaa vuosittain tarpeeksi paljon yleisöä ollakseen valtakunnallisessa mittakaavassa suuri ja merkittävä. Tällaisella teatterilla on kesässä yli 6 500 katsojaa. Sen vetovoima ei perustu, toisin kuin pienimmillä kesäteattereilla, siihen, että katsoja tuntisi näyttelijät ja toisin päin, vaan katsojat tulevat pääasiassa katsomaan nimenomaan laadukasta kesäteatteria läheltä ja kauempaakin. Tällaisella suurella harrastajakesäteatterilla on pitkä historia ja se on hyvin vakiintunut paikkakunnalleen. Tämä ei tarkoita, että se ei joutuisi kilpailemaan alueen potentiaalisista katsojista muiden alueen kesäteattereiden kanssa, sillä suuressa asutuskeskuksessa on tarjolla myös muuta hyvin laadukasta teatteria. Suurella harrastajakesäteatterilla on kuitenkin myös oma vakiintunut katsojakuntansa.

Valtakunnallisessa mittakaavassa suuren harrastajakesäteatterin hallintorakenne ja työtavat ovat hyvin ammattimaiset. Työtehtävien organisointi on selkeää ja toimivaa. Heillä on tuottaja, joskaan ei välttämättä palkattu eikä ammattilainen. Näyttelijöiden ollessa harrastajia on kuitenkin kyse harrastajakesäteatterista, vaikka tuotannollisella puolella olisikin palkkaa saavia henkilöitä. Kesäteatterin suurella vaikutusalueella innokkaita harrastajanäyttelijöitä löytyy runsaasti, ja seula lavalle pääsemiseen on tiukempi kuin muun tyyppisillä harrastajateattereilla.

Käytännöt ja työskentelymenetelmät ovat vakiintuneet pitkän historian aikana. Valtakunnallisesti katsoen suuren harrastajakesäteatterin toiminta on itsenäistä, eikä se tarvitse esimerkiksi paikallisen kansalaisopiston organisointiapua ja rahoitusta toimiakseen. Suurella harrastajakesäteatterilla voi olla myös jokin erikoistuminen tiettyyn lajityyppiin (esim. lastennäytelmät), jolla tämä takaa tietyn katsojaryhmän tulemisen kyseiseen kesäteatteriin, mikäli lähialueella ei ole muita samaan lajityyppiin painottuneita kesäteattereita.

Valtakunnallisessa mittakaavassa suuren harrastajakesäteatterin toiminta ei todennäköisesti rajoitu vain kesäkauteen. Suuria yleisömääriä vetävillä kesäteatterinäytelmillä suuri harrastajateatteri haluaa kerätä mahdollisimman paljon voittoa kattamaan talvikauden toimintamenoja. Talvikauden ohjelmisto on usein kokeellisempaa ja pienimuotoisempaa, kesäkaudella nähdään klassikkonäytelmiä tai muita yleisöä tunnetusti vetäviä esityksiä.

7.2 Esimerkki: Oulun Työväen Näyttämö

Haastattelin Oulun Työväen Näyttämön puheenjohtajaa Mari Kurkimäkeä Seinäjoella 14.8.2011.

Kuvio 4 Oulun Työväen Näyttämön kesäteatteri. Kuva: Olli Koski.

7.2.1 Henkilökunta ja työvoima

Oulun Työväen Näyttämön taustaorganisaatio on Oulun Työväen Näyttämön kannatusyhdistys ry. Sen johtokunta koostuu harrastajista ja vaihtuu joka marraskuu. Osalla näistä harrastajista on oman ammattinsa puolesta

teatterituotannollisia valmiuksia, mutta virallisesti Oulun Työväen Näyttämöllä eli OTN:llä ei ole palkattuja työntekijöitä, vaan OTN on jokaiselle työryhmän jäsenelle harrastus.

Vuonna 2012 OTN täyttää 110 vuotta. Alun perin OTN oli Oulun ensimmäinen ammattiteatteri, josta jakautui aikanaan kaupunginteatteri ja muita vastaavia ammatillisia teatteriryhmittymiä. OTN luopui ammattiteatterin tekemisestä 1920-luvulla. 1980-luvulla teatteri siirtyi aatteellisesta toiminnasta puhtaasti harrastajateatteriksi ja sai erityispiirteen lastenteatterin tekijänä. Kesäteatteria on tehty samassa paikassa, Oulun Ainolan puistossa Hupisaarilla, 1950-luvulta saakka. Jossakin vaiheessa kesäteatteri oli ainoa, mitä OTN:ssä tehtiin. Nykyisin kesäteatteri on vain yksi osa sen toimintaa; se tuottaa myös 2-3 ensi-iltaa talvikaudella. Tällä hetkellä teatterilla on kaupungilta vuokralla Oulun Intiön kaupunginosassa kasarmin vanha elokuvateatteri, joka toimii OTN:n talvinäyttämönä. Kesäteatteri on OTN:n pääasiallinen tulonlähde, josta riippuu koko muu kausi.

OTN:n tuotannolliset työt jakautuvat johtoryhmän kesken. Haastattelemani Mari Kurkimäki mainitsee erityisen ansioituneeksi johtoryhmän jäseneksi monitoimimies Pekka Kesälahden, joka vastaa paljolti OTN:n ohjelmistosta, puitteiden rakentamisesta sekä ilmeen luonnista. Hän on myös kunnostautunut mm. julisteiden suunnittelussa ja lavastuspienoismallien teossa. Uudemman median markkinoinnista vastaavat henkilöt päivittävät teatterin Facebook-sivua ja kotisivuja, tekevät käsiohjelmat ja laittavat mainoksia Internetiin. Joitakin vakiintuneita työtehtäviä johtoryhmän kesken on olemassa, mutta vastuutehtävät eivät ole kiveen kirjoitettuja ja vastuuhenkilöiden vaihtaminen välillä tuo Kurkimäen mukaan uutta, positiivista ilmettä toimintaan.

Mainonta tehdään OTN:llä suunnitellun ilmeen mukaan, ja julisteet levitetään yhteistuumin. Hallituksessa on markkinointivastaava, joka laatii lehtimainoksen julisteen suuntaviivojen mukaan. Pääväylänä mainonnassa on maakunnallinen sanomalehti Kaleva, lisänä Oulun paikallinen ilmaisjakelulehti Forum24. Kun teatterilla on rahallisesti hyvä aika, laitetaan mielellään tukemismielessä mainoksia pienempiinkin lehtiin, mutta viime aikoina on ollut rahallisesti vähän tiukempaa. Flaijereita eli lentolehtisiä käytetään myös, ja niistä on tullut hyvin suosittuja viime

aikoina. Radiomainontaa on joskus tehty, viimeksi vuonna 2009. Puskaradion merkitystä Kurkimäki arvioi suureksi. Yleensä OTN järjestää kaksi ennakkonäytöstä, jotta kaikki mahdolliset tutut ja kaverit saadaan katsomaan näytelmää ja sen jälkeen levittämään näytelmästä hyvää sanaa. Lastennäytelmien ollessa kyseessä joskus katsomaan tulleet lapset innostuvat ja haluavat tulla monta kertaa katsomaan näytelmän, kertoo Kurkimäki.

Ohjaajat tulevat teatteriin ulkopuolelta, ja he ovat, Kurkimäen sanoin, enemmän tai vähemmän ammattilaisia. Heille maksetaan palkkaa, kuten myös koreografille ja musiikin ohjaajalle, muttei niin sanottua oikeaa palkkaa, vaan pikemminkin jonkinlaista nimellistä korvausta. Tämä korvaus tulee OTN:ltä, joka ei ole minkään opiston tai muun järjestön alainen, vaan tuottaa teatteria itsenäisesti. Kesän 2011 ohjaaja Sari Ohimaa löytyi sattumien kautta Harrastajateatteriliiton tilaisuudesta. Kurkimäen mukaan ohjaajalla täytyy myös olla intohimo tekemäänsä näytelmää kohtaan. OTN:illä on linjaukset, mitä halutaan tehdä, ja ohjaajallakin on sananvaltaa näytelmän valitsemisessa, joten valinta tapahtuu yhteistyönä niin, että se hyödyttää molempia. Joskus tosin haetaan ohjaaja nimenomaan tietylle, jo ennalta päätetylle näytelmälle. Koska kesän 2011 näytelmässä Vaahteramäen Eemelissä oli paljon lauluja, käytettiin niiden sovittamiseen ja työryhmälle opettamiseen musiikin ohjaajaa. Myös koreografi tarvittiin.

7.2.2 Näytelmät ja harjoitukset

Vaahteramäen Eemeliä tehtäessä lähdettiin aluksi muutamasta eri versiosta, joista valittiin ohjaajan kanssa sopivin. Maaliskuussa 2011 työryhmä ja ohjaaja tapasivat lukuharjoitusten merkeissä ensimmäistä kertaa. Varsinaiset harjoitukset alkoivat huhtikuun lopussa, jolloin harjoiteltiin muutaman kerran viikossa. Lumien sulettua toukokuun lopulla kesäteatterilla harjoiteltiin viikko sisätiloissa päivittäin, jonka jälkeen siirryttiin pihalle harjoittelemaan. Työryhmän muutaman kuukauden tiukan harjoittelurutistuksen lisäksi ohjaaja tarvitsi työaikaan myös suunnitteluun.

OTN:n kesäteatterin vakiintunut ensi-iltapäivä on juhannusaatto. Monelle oululaiselle uuden näytelmän katsomaan tuleminen on Kurkimäen mukaan

juhannusperinne. Joka kesälle on OTN tuottanut uuden näytelmän, ja ainakin 1980-luvulta asti on kesäteatterinäytelmiä esitetty säännöllisesti joka vuosi.

Näytelmien puvustuksesta ja maskeerauksesta huolehtii nimetty vastuhenkilö, ja tarpeisto on erikseen jonkun toisen harteilla. Tarpeistonhoitaja on aina joko joku harrastajista tai hallituksen jäsenistä. Puvustusta on jo pitkään hoitanut ammattiompelija, joka tekee harrastuksenaan puvustusta OTN:lle. Hän saa työstään nimellisen korvauksen. Pukujen huolto ja kunnostus pyritään tekemään esityskaudella mahdollisimman pitkälle näyttelijöiden itsensä voimin, ilman puvustajan apua. Maskeeraaja-kampaaja on töissä kaupunginteatterilla ja OTN on hänellekin harrastus. Hän neuvoo ja ohjaa, mutta ei ole joka näytöksessä tekemässä maskeerauksia, vaan ensi-illan koittaessa jokaisella näyttelijällä tulee olla itsellään homma hallussa maskeerausta ja puvustusta myöten. Lavastajana OTN:llä toimii aiemmin mainittu Pekka Kesälahti, joka suunnittelee lavastuksen ja esittelee sen ensimmäisissä lukuharjoituksissa. Lavastus rakennetaan miesvoimin.

Uudet harrastajat pääsevät mukaan OTN:n toimintaan esimerkiksi Internet-sivujen ohjeiden kautta. Oulun Työväen Näyttämön Kannatusyhdistyksen jäsenvastaava informoi jäsenistöä siitä eteenpäin. Harrastaminen OTN:ssä on Mari Kurkimäen mukaan helppo aloittaa talkootöistä, sillä jokaiseen näytökseen tarvitaan 4-6 vapaaehtoista talkootyöntekijää. Harrastajateattereissa yleinen sukupuolijakauma toteutuu myös OTN:ssä, sillä innokkaita naispuolisia harrastajia tulee teatterille paljon enemmän kuin miespuolisia. Tämä on johtanut siihen, että mukaan tuleville miesharrastajille on paikka näyttämöllä alusta alkaen taattu.

Harjoitusaikataulu on OTN:llä sellainen, että kukaan ei voi lähteä Kurkimäen sanoin mukaan ”vähän harrastelemaan”; näytelmän teko vie työryhmän elämästä puolitoista kuukautta lähes kokonaan. Näytelmään on oltava todella sitoutunut. Kesällä 2011 noin puolet 15 hengen näyttelijäkunnasta ei ollut aiemmin ollut OTN:llä näyttelemässä, ja osa oli ollut yllättyneitä, miten intensiivistä harjoittelu on. Kesäteatterin näyttelijöissä on olemassa niin sanottua vakiokalustoa, mutta vaihtuvuutta näyttelijäkunnassa tapahtuu myös jonkin verran. OTN:llä on huomattu näyttelijöiden vaihtumisessa erityinen sykli: osa näyttelijöistä on mukana muutaman vuoden, sitten he häviävät OTN:ltä, ja tilalle tulevat uudet harrastajat, jotka näyttelevät 2-5 vuotta ja sitten lähtevät, ja niin edelleen. Naisnäyttelijöistä

osa jättäytyy välillä muutamaksi vuodeksi pois lapsen saamisen takia ja tulevat sitten takaisin näyttelemään. Näiden ”syklinäyttelijöiden” lisäksi on niitä, jotka jäävät pysyvämmiin OTN:lle.

Kesäteatterilla on jokaisessa näytöksessä paikalla kaksi järjestysmiestä. Järjestyksenvalvojat ovat myös mukana harrastajina, eivät palkattuina. He eivät ole virallisia, järjestysmieskortillisia järjestysmiehiä, mutta katsovat, ettei mitään uhkaavaa tapahdu. Kurkimäki näkee tässä kehitettävää. Myöskään ensiapulaukku ei Kurkimäen mukaan ole kesäteatterilla aivan ajantasainen ja hän toteaaakin, että sellaiseen pitäisi kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Harrastajille ei tarjota OTN:ltä vakuutusta, vaan heidän täytyy hankkia sellainen itse. Mitään erityisen vakavaa ei Kurkimäki muista lavalla tapahtuneen, mutta kaikenlaista pientä voi aina sattua. Ainolan puisto esityspaikkana tuo myös omat haasteensa esityksiin, kun kuka tahansa voi norkoilla kesäteatterin lähetyvillä. Kaikista tilanteista on kuitenkin selvitty puhumalla, ja vain kerran Kurkimäki muistaa nippusiteitä tarvittun poliisia odotellessa.

Talkoovoimin vastataan myös kanttiinista ja lipunmyynnistä sekä äänentoistosta. Tuottaminen jää sille kannatusyhdistyksen hallituksen osalle, joka ei ole lavalla kunakin kesänä. Siisteydestä vastaa lavalla oleva työryhmä, he siivoavat teatterin aina ennen näytöstä.

Haastatteluhetkellä vanhin OTN:n kesäteatteriharrastaja on lähemmäs 80-vuotias ja nuorin juuri rippikoulun käynyt. Kysymykseen, mitä kesäteatterin tekemiseen osallistuvat saavat osallistumisestaan, Kurkimäki toteaa, että harrastajat saavat neljän kuukauden ajaksi omanhenkisen perheen. He saavat myös kumartaa ilolla 26-30 kertaa. Kurkimäki arvioi, että OTN on hyvin harvinaislaatuinen harrastajateatteri siinä mielessä, että näyttelijöiden ei tarvitse olla OTN:llä muuta kuin näyttelijöitä. Lavalla ollessa näyttelijän ei siis tarvitse huolehtia mistään muusta, koska OTN:llä on erikseen henkilöt, jotka tekevät puvut, lavasteet, tarpeiston ja niin edelleen. Usein harrastajateattereissa näyttelijäkunta on yhtä kuin työryhmä, jonka täytyy huolehtia näistä kaikista itse, ja monelle se sopii, mutta niin ei tehdä OTN:llä, sanoo Kurkimäki. Kurkimäki kertoo OTN:n olevan ammattimaisin harrastajateatteri, minkä hän on tavannut, ja se näkyy hänen mukaansa tekemisen laadussa.

Harrastajanäyttelijältä myös vaaditaan paljon saamaansa ohjausta vastaan. Näyttelijälle on tärkeä se tunne, millaista on olla lavalla ja kumartaa näytelmän lopussa. Se, että päästään näyttämään, mitä on tehty ja mitä osataan. Myös palaute ilahduttaa. Vaahteramäen Eemelistä saatiin paljon sydäntä lämmittävää palautetta. Kurkimäki toteaa edelleen, että jos pystyy lavalla parhaimpaansa, laatu on niin hyvää, että katsojat ovat kaksi tuntia tauolla omasta arjestaan päästen näytelmän mukana nauramaan, jännittämään tai mitä milloinkin. Siihen OTN:n kesäteatterissa pyritään, ja kesällä 2011 siinä onnistuttiin.

Kesällä 2011 OTN:llä huomattiin Oulussa olevan lapsille paljonkin teatteria tarjolla. Yleensä lastenteatteria ei tehdä alueella juurikaan. Kesällä 2011 Oulun kaupalliselle kesäteatterille Möljälle tuli Tampereelta alivuokralainen suurine nimineen, joten OTN päätti tehdä jotakin erilaista, jotta välttyttäisiin samasta yleisöstä kilpailemiselta. OTN:llä oli aiemmin jo tehty näytelmät Ronja Ryövärintytär ja Peppi Pitkätossu, joten oli aika tehdä Vaahteramäen Eemeli. Kun vielä löydettiin oikeanlainen musiikki ja koreografia, valinta tuntui hyvältä ja osoittautui oikeaksi. Hallituspuoli päätti näytelmän yhdessä, eikä näyttelijäkunnalla ole yleensä juurikaan sanomista päätökseen. Hallituksen valittua, mitä kunakin kesänä tehdään, ne näyttelijät innostuvat, jotka innostuvat, Mari Kurkimäki kertoo. Näytelmän valintaan vaikuttaa myös miesnäyttelijätilanne. Ne harvat miesnäyttelijät, joita OTN:llä on, eivät saa joutua olemaan näyttämöllä joka näytelmässä sekä kesällä että talvella näytöskauden aikana, ettei harrastus käy liian raskaaksi.

OTN:llä on huomattu, että oululaiset haluavat nauraa, joten kesäteatterinäytelmiksi on valittu pääsääntöisesti komediallisia tekstejä. Kesäteatterinäytelmillä täytyy saada tehtyä voittoa tulevaa talvikautta varten. Puhtaaseen maalaiskomediaan OTN:llä ei mennä. Komedialla ja farssilla ovat tyylilajeina näyttelijälle haastavia, mutta katsoja saa niitä katsoessaan nauraa itsensä kipeäksi ja pääsee näytelmän ajaksi pois omista maailmoistaan.

OTN:llä ei käytetä juurikaan harrastajakäsikirjoittajien tekstejä. Kesäteatterin esityskaudella on noin 26-30 esitystä. Esitysten lukumäärän sanelee se, että syksyllä tulevalle uudelle ensi-illalle tarvitaan oma harjoitusaikansa ja OTN:n resurssit suunnataan ajoissa siihen. Kesäteatterin esityskausi loppuu perinteisesti

heinäkuun viimeiseen sunnuntaihin, elokuun alusta OTN:llä hengähdetään ja elokuun lopussa aletaan harjoitella seuraavaa näytelmää, mikä tulee ensi-iltaan lokakuussa. Käytännöt tämän suhteen ovat OTN:llä vakiintuneet.

7.2.3 Talous

Kesäteatterilla ei ole erikseen omaa budjettia, vaan OTN:llä on vuosibudjetti, joka sisältää sekä kesäteatterin että talvinäytelmät. Siksi on välillä vaikea vetää raja sen suhteen, mitkä asiat koskevat vain kesäteatteria ja mitkä koko OTN:n toimintaa. OTN saa kaupungilta avustusta, joka kattaa OTN:n talvitilan vuokrat. Kaikki muu rahoitetaan lipputuloilla. Nimellisiä pieniä avustuksia saattaa satunnaisesti tulla läänitaidetoimikunnalta tai muilta vastaavilta tahoilta. Kesäteatteri rakennetaan sillä, mitä tilillä kulloinkin on. Talvikauden tuotot menevät Mari Kurkimäen mukaan kädestä suuhun ja kesäteatterin menestys joko mahdollistaa tai ei mahdollista kaikki parannukset ja korjaukset, laitteiston ja materiaalien uusimiset ja niin edelleen. Kesäteatterilla ei ole erikseen rahoja, mitä käytettäisiin vain kesäteatterin tekemiseen. Kannatusyhdistyksenä ei tavoitella voittoa, ja kaikki ylimääräinen raha menee parannuksiin.

Apurahojen hakeminen on OTN:lle vielä melko tuntematonta aluetta. Kiinnostus apurahoja kohtaan on kuitenkin alkanut heräämään. Ainoastaan kaupungin tuki on ollut jokavuotinen avustustulo tähän saakka. Viiden viime vuoden sisällä saadut apurahat ovat olleet läänitaidetoimikunnalta saatu pieni avustus ja Työväennäyttämöiden liitolta jonkinlainen avustus. Nämä eivät ole jokavuotisia, eikä niitä joka vuosi saa hakea.

Teatterin on mahdollista tehdä alijäämää, ja silloin pitää miettiä, miten jatketaan, Kurkimäki sanoo. Syksyn budjettia OTN:n on mahdollista kiristää luovien ratkaisujen avulla ja tekemällä enemmän itse. Toiminta ei kuitenkaan alijäämään tulisi loppumaan, vaan sitä vastaan taisteltaisiin.

OTN on tehnyt Luovi-ammattiopiston kanssa yhteistyötä muutamien vuosien ajan. Oulun vanhalla kasarmialueella, missä OTN:n talvitilat sijaitsevat, on Luovilla tilausravintola Upseerikerho. Joskus on sitten myyty teatteripakettia, johon kuuluu

teatterilippu ja ravintolaruokailu. Lisäksi tarvittaessa OTN voi saada Luovilta käyttöönsä huoneita. Oulun Insinööriliiton kanssa yhteistyössä on järjestetty Insinööriliiton jäsenviikonloppu, jolloin liitto on ostanut OTN:ltä näytöksen ja liiton jäsenet pääsevät jäsenkortillaan alennuksella teatteriin. OTN käyttää joskus myös Insinööriliiton mökkiä työryhmän juhlissa. Lisäksi OTN:llä on sopimus Oulun Yliopistollisen Sairaalan OYS:in kanssa, jonka mukaan OYS:n henkilökunta voi käydä katsomassa näytelmän sairaalan omien kulttuuriseteleiden kanssa. Erityisiä sponsoreita ei OTN:llä ole.

Ainolan puiston kesäteatteri kiinteistönä on Oulun kaupungin omistuksessa, mutta kuuluu varsinaisesti kulttuuritalo Valvelle. OTN maksaa teatterin käytöstä pientä vuokraa. Kesäteatterinäytelmissä mukana olevien on mahdollista saada nimellistä 6 euron kertamatkakorvausta. Lisäkorvauksista keskustellaan tapauskohtaisesti, jos jonkun työryhmästä täytyy ajaa autollaan erityisen paljon. OTN:llä raha-asiat hoitavat puheenjohtaja ja rahastonhoitaja.

Kesäteatterilla tapahtuvan oman lipunmyynnin lisäksi kesäteatterin pääsyliput ovat myynnissä Lippupisteellä. Lipunhinnat päättää hallitus, ja hinnat pyritään pitämään mahdollisimman alhaalla, koska kaikilla pitäisi Kurkimäen mielestä olla mahdollisuus mennä teatteriin. Muutama kesä sitten on hintoja viimeksi korotettu eurolla. Kesällä 2011 lastenlippu (alle 4-vuotiaat) maksoi 8 euroa, alennuslippu (opiskelijat, työttömät, eläkeläiset, varusmiehet ja alle 16-vuotiaat) 10 euroa ja peruslippu 12 euroa. Lippujen hintojen koetaan OTN:llä olevan aika alhaiset. Kurkimäki huomauttaa, että kyseessä ei kuitenkaan ole ammattiteatteri. Hintoja on pyrkimys olla nostamatta niin kauan, kuin OTN selviää niitä korottamatta. Muiden lähialueen kesäteattereiden lipunhintoja ei juurikaan seurata hinnoittelussa, ja Kurkimäki toteaa muiden teattereiden seuraamisen jäävän valitettavan vähälle kiireiden takia muutoinkin.

Ryhmälennuksen OTN:llä saa, kun ryhmään kuuluu yli 10 katsojaa. Tuolloin liput maksavat 10 euroa kappale. Kesällä 2011 katsomossa nähtiin esimerkiksi asukasyhdistys, insinööriryhmä ja kuulovammaisten ryhmä oman tulkkinsa kanssa. Vaahteramäki miljöönä herättää mielikuvia, ja Astrid Lindgrenin teokset ovat monelle rakkaita, joten lastennäytelmän yleisössä on voinut nähdä yllättävän paljon esimerkiksi eläkeläisiäkin, Kurkimäki kertoo.

7.2.4 Tekniikka ja lavastus ym.

OTN:llä on Intiön tiloissaan jonkin verran varastotiloja. Sen lisäksi OTN vuokraa 100-150 neliömetrin suuruista pyöräkellaria, missä säilytetään puvusto-, tarpeisto- ja lavastusvarastoa. Tila tuntuu joskus olevan kortilla.

Kesäteatterin lavalla musiikkikappaleiden taustat tulevat nauhalta, minkä päälle lauletaan. Viimeksi lavalla on ollut live-bändi vuonna 2005. Nykyisellään näyttelijät soittavat tarvittaessa roolinsa mukaan, jos sattuu niin, että näyttelijä omaa soittotaitoa. Jotkut ovat opetelleet soittamaan esimerkiksi mandoliinia tai tinapilliä yhden kappaleen verran, kun se on ollut ehdottoman pakollista. Erillisiä muusikoita ei kesäteatteriin palkata. Äänentoistolaitteisto on OTN:n oma. Se koostuu laitteista, jotka ovat vuosien varrella lahjoituksena saatuja ja osa itse hankittuja.

Lavastuksessa vanhasta tehdään uutta joka vuosi. Talven yli ei mitään voi Ainolan puiston kesäteatterin lavalla säilyttää, vaan kaikki täytyy purkaa ja varastoida kesäteatterin esityskausien välissä. Kesäisin tukevat rakenteet ovat koko kauden ajan paikallaan, mutta ruuveilla kiinnitettävät seinät ynnä muut vastaavat irrotettavissa olevat osat otetaan joka näytöksen jälkeen pois. Muuten ne sotketaan ja hajotetaan, toteaa Kurkimäki. Pohja lavastukselle rakennetaan vanhoista junaradalta saaduista ratapölkkyistä. Kaupungin rakentamaan katsomoon mahtuu 600-700 katsojaa, joskin kesällä 2011 lavastussyistä katsomo veti parhaimmillaan 450 katsojaa osan katsomosta ollessa lavastussyistä osittain pois käytöstä.

7.2.5 Kesäteatteri yleisesti

Ainolan puiston levottomuudesta huolimatta Kurkimäki kiittää kesäteatterin sijaintia. Teatteri on keskellä puistoa, ja lavan takana soljuu puro. Näin luonto on aivan lähellä kesäteatterissa. Kesäteatterilla myös harvemmin sataa, johtuen ehkä meren läheisyydestä. Kauniin sijainnin lisäksi Kurkimäki arvostaa OTN:ssä laatua ja sydämellä tekemistä. Saadun palautteen mukaan ihmisillä on lämmin olo tulla teatteriin, kun harrastajat tekevät teatteria sydämestään. Kun teatteria tehdään

ilmaiseksi, intohimo alaan välittyy Kurkimäen mukaan eri tavalla, kuin jos sitä tehtäisiin työkseen.

Kehittämisen paikkoja Kurkimäki näkisi erityisesti turvallisuudessa. Hän soisi mielellään harrastajille vakuutuksen OTN:n puolesta. Kesäteatteri rakennuksena on myös hänen mukaansa hyvin huonossa kunnossa; sille ei ole tehty mitään muuta kuin maalattu sitten sen rakentamisen 1980-luvulla. Kesäteatterin omistaja, Oulun kaupunki, on tietoinen asiasta ja teatterin kohtalo on kaupungin johdolla harkinnan alla. Mieluista olisi saada katsojille katos, koska katsojat ovat osoittautuneet hyvin aroiksi sateen suhteen. Mikäli aamulla sataa, se näkyy heti yleisömäärässä iltapäivällä.

Kesäteatteri pitää katsojatilastoa myydyistä lipuista laskemalla. Lippupisteen kautta saadaan tietoon näytöskohtaisen myytyjen lippujen määrä ja kesän kävijöiden kokonaismäärä. Katsojatilastoa seurataan OTN:llä tarkkaan. Kesällä 2011 Vaahteramäen Eemeliä katsomassa kävi 6 746 katsojaa. Joka näytelmää varten lasketaan tarkka määrällinen katsojatavoite, jonka pitäisi täytyä, jotta näytelmään sijoitetut rahat saadaan takaisin lipputuloina. Kesällä 2011 yleisötavoite täyttyi aika lailla hyvin. Aikaisemmin OTN:llä on ollut muutama vähän huonompi kesä.

Väliaikatarjoilusta huolehtii kesäteatterilla kanttiinivastaava, joka on entinen kahvilanomistaja. Hän leipoo mielellään näytelmien henkeen sopivia myytäviä. Muut kanttiinin tarjottavat tulevat tukusta. Kanttiinilla on pohjakassa, josta kanttiinivastaava lähtee liikkeelle, ja kauden aikana kanttiini tuottaa mitä tuottaa. A-oikeuksia ei ole, vaan kanttiinin linja on pullakahvissa, limsoissa ja karkeissa.

Palautelomakkeita ei kesäteatterilla ole, mutta palautteen saamisesta Kurkimäki mainitsee näin: *”Kovasti hörstellään, kaikki mitä voidaan kuulla niin salakuunnellaan.”* Palautetta tulee esimerkiksi väliajoilla kanttiinin kautta tai suoraan työryhmälle. Facebook-sivut helpottavat palautteen antamista. Palautetta pyydetään kovasti esimerkiksi kenraaliharjoituksia katsomassa olleilta tutuilta.

OTN on tehnyt lähialueen muiden kesäteattereiden kanssa yhteistyötä hyvin vähän omien kiireisten aikataulujensa vuoksi. Haaveissa Mari Kurkimäellä olisi työntekijä, joka mahdollistaisi yhteistyötä teatterien välisen lainaustoiminnan

muodossa. Näin voitaisiin avustaa muita harrastajia; OTN:llä on suuri pukuvarasto ja muita tarvikkeita, mutta ei henkilöä, joka olisi siitä vastuussa ja kärryillä varastojen sisällöstä ja lainaustilanteesta koko ajan sekä voisi käydä avaamassa varastojen ovia lainausta varten.

Kesän 2012 110-vuotisjuhlavuoden ohjaaja on haastatteluhetkellä jo sovittu, mutta näytelmää ei ole vielä päätetty. OTN keskittyy hoitamaan talvikauden ensin, mutta suunnitelmia kesälle tietysti on jo. Sinänsä kesäteatterin tulevaisuus hieman jännittää Kurkimäkeä, koska kesäteatterirakennus on tosiaankin huonossa kunnossa eikä siitä ole tietoa, mitä kaupunki sille mahdollisesti tulee tekemään. OTN:ää kuunnellaan tässä asiassa, mutta asia ei ole heidän käsissään kiinteistön kuuluessa kaupungille. Toisaalta historia on OTN:n puolella; Ainolan puistossa on oltu kesäteatteria tekemässä ”aina”. Siihen on suuri kaupunkilaistenkin tuki.

8 YHTEENVETO

8.1 Miten edellä esitellyt harrastajakesäteatterit eroavat toisistaan ja mitä yhtäläisyyksiä niistä toisaalta löytyi

Tässä luvussa erittelen tutkimuksessa mukana olleiden harrastajakesäteattereiden haastatteluissa ilmenneitä eroja sekä erityyppisten kesäteattereiden eroja yleensä kulttuurituottajan näkökulmasta. Yksittäisiä, toimintatapoihin liittyviä spesifejä eroavaisuuksia tutkimuksessa olleiden neljän kesäteatterin välillä tietenkin oli runsaasti, mutta niiden yksityiskohtainen läpikäyminen ei liene yhtä hedelmällistä kuin erojen ja yhtäläisyyksien käsitteleminen suurempien kokonaisuuksien sisällä. Haastateltujen harrastajakesäteattereiden edustajien, sekä heidän edustamiensa teattereiden, ammattimaisuus erosi haastattelujen perusteella toisistaan, mikä olikin luonnollista. Lähinnä tämä korostui keskustelussa teatterien pyrkimyksistä, tulevaisuuden suunnitelmista sekä toimintatapojen (kuten esim. lipunmyynnin tai lavastamisen) järjestelmällisyydestä.

Haastatteluissa esille tuli myös aiheita, jotka yhdistivät kaikkien haastateltujen teattereita. Teatteriharrastajien korkea sitoutuneisuus näytelmän valmistamiseen ja esityskauteen nousi esille jokaisessa haastattelussa. Kun harrastetaan töiden ja muiden tehtävien puitteissa, on teatteriharrastus monelle henkireikä, jonka kautta saa sekä mielekästä tekemistä, haasteita että hauskanpitoa. Teatteri taiteenlajina on usein intohimoharrastus, joka vahvistaa sitoutumista harrastusprojekteihin.

Toiseksi selkeäksi yhdistäväksi tekijäksi kaikkien haastateltujen kesken osoittautui puskaradion merkitys kesäteatterinäytelmän menestykselle ja katsojamäärille, mikä epäilemättä pätee ammattiteatterissakin. Vain Kotalan teatterikerholla ei ollut omia Internet-sivuja, mutta heidänkin kesäteatteristaan löytyi lisätietoja kyläyhdistyksen sivuilta. Nykypäivänä Internet on väline, jota jokaisen ei-ammattillisenkin tahon kannattaa käyttää tavoittaakseen mahdollisimman paljon potentiaalisia asiakkaita.

Ammattiteattereiden tuottamisesta jokaisen näiden neljän harrastajakesäteatterin tuottaminen erosi joissakin määrin. Harrastajakesäteattereita tuotettiin

rajallisemmalla budjetilla ja kolme neljästä harrastajakesäteatterista ei tavoitellut toiminnallaan suoranaisesti voittoa, mikä on tietenkin ammattikesäteatterin tavoite. Myös kesäteatterin tuottamiseen käytetty aika on harrastajakesäteattereilla ammattiteattereita rajallisempi, ja esimerkiksi lavastus-, puvustus- ja maskeerausresurssit (osittain budjetin verrattaisen pienuuden takia) vähäisempiä.

Myös esimerkiksi yhteistyö- ja sponsorointikuviot ovat harrastajateattereilla usein ammattiteattereita vähäisempiä. Haastatteluista kävi ilmi, että yhteistyö- ja sponsorisopimusten käyttötaso muiden yritysten tai tahojen kanssa vaihteli harrastajakesäteattereidenkin sisällä paljon. Tällaista yhteistyötä ei kuitenkaan tulisi harrastajateatterissakaan vierastaa, sillä sen potentiaalinen hyöty voi oikein kohdennettuna olla arvokasta ja eteenpäin vievää sekä teatterille että yhteistyökumppanille.

Harrastajakesäteatterin taiteellinen lopputulos eroaa myös luonnollisesti ammattiteatterin laadusta. Toisaalta kuitenkin harrastamisen ilo tuli vahvasti esille jokaisessa haastattelutilanteessa, mikä korvaa osaltaan laadullisia puutteita verrattaessa ammattiteattereihin. Erityisesti kylävetoiselle eli pienimmän vuosittaisen katsojamäärän tavoittavalle kesäteatterille osoittautuivat muita tärkeämmiksi niin sanottu tekemisen ilo ja harrastamisen riemu, eikä niinkään pyrkimys laajentaa teatteritoimintaa ja olla mahdollisimman ammattimaisia. Tekemisen ilon korostuneisuus täytyykin olla suurempaa, kun jotakin tehdään pienillä resursseilla palkatta suurella vaivalla ja siihen laitetaan vapaa-aikaa. Yleensä harrastajakesäteatteriin tuleva yleisö ei odotakaan samantasoista esitystä kuin ammattiteatterissa.

Kolmen teatterin edustaja neljästä oli sitä mieltä, että komediallinen ohjelmisto vetää parhaiten yleisöä kesäteatteriin. Ainoastaan maakunnallisesti merkittävän teatterin Teatteri Kajon tuottajat olivat sitä mieltä, ettei näytelmän tarvitse olla komediallinen vedotakseen yleisöön. Muut arvottivat komediallisuuden erittäin korkealle kesäteatterinäytelmiä valitessaan. Ohjelmiston keveys ja hauskuus sekä näytelmän seuraamisen helppous helpottaa keskiverron katsojan tulemistä teatteriin. Erityisesti harrastajien tuotantoja voi olla ammattiteattereita helpompaa lähteä katsomaan satunnaisenkin teatterikävijän, kun esityksen tekijät ovat tiedettävästi harrastajia, jotka teatterin ammattilaisia todennäköisemmin eivät ole

kiinnostuneita vaikeaselkoisen taiteen tekemisestä. Kesäteatterin tarkoitus koetaan siis laajalti ensisijaisesti viihteelliseksi. Toinen harrastajakesäteatteriin ammattiteatteria helpommin houkutteleva tekijä lienee lippujen hinta, joka tekemieni haastattelujen perusteella vaikuttaa olevan tällä hetkellä harrastajakesäteatteriesityksissä keskimäärin 10 euroa.

Kolme neljästä kesäteatterista nojasi harjoituskaudellaan paikalliseen kansalaisopistoon, jonka kurssina kesän näytelmät valmistettiin. Kansalais-, työväen- ja vastaavia opistoja voidaan pitää merkittävänä voimana suomalaisten harrastajakesäteattereiden toiminnassa. Ainoa, joka tutkimistani teattereista toimi täysin itsenäisesti ilman kansalaisopiston apua, oli valtakunnallisessa mittakaavassa suuri harrastajakesäteatteri Oulun Työväen Näyttämö. Vaikka tutkimistani teattereista kolme – kylävetoinen, paikallisesti vakiintunut sekä maakunnallisesti merkittävä harrastajakesäteatteri – valmistivat kesäteatterinäytelmänsä kansalaisopiston piirissä, työryhmistä jokainen valitsi ohjaajansa itse. Näin ollen kansalaisopiston vastuulle jäi käytännössä lähinnä rahallisen tuen antaminen ohjaajan palkkion sekä harjoitustilojen vuokrien maksamisen ja mahdollisesti muiden vastaavien kulujen korvaamisen muodossa.

Vertailllessani tutkimieni harrastajakesäteattereiden esityskertoja kesällä 2011 niiden ero oli selkeä ja vahvasti laatimaani jaottelua: Kotalan teatterikerho esitti näytöskaudellaan näytelmänsä yhteensä 7 kertaa, Paltamon kesäteatteri 16 kertaa, Teatteri Kajo 18 kertaa ja Oulun Työväen Näyttämö 26 kertaa. Haastatellut tahot kertoivat esityskertojen olevan osaltaan vakiintuneita tiettyyn määrään ja osaltaan perustuvan arvioihin siitä, miten monelle näytöskerralle alueella riittää katsojia. Kesäteatterin sijainti on siis avainasemassa, mitä tulee sen katsojamäärien ja näin tuotannon laajuuteen.

Harrastajakesäteatteria voi tuottaa Suomessa tämän tutkimuksen perusteella monin eri tavoin. Kukin kesäteatteri on kehittänyt itselleen sopivat menetelmät esitysten tuottamiseen, eivätkä nämä menetelmät välttämättä ole sovellettavissa muihin kesäteattereihin, sillä niitä leimaavat yksilölliset olosuhteet, resurssit, työryhmän kiinnostuksen kohteet sekä taiteelliset ja tuotannolliset pyrkimykset. Yhtä ainoaa oikeaa tapaa tuottaa harrastajakesäteatteria ei nähdäkseni ole olemassa.

8.2 Pohdintaa kulttuurituottajan näkökulmasta

Kulttuurituottajan koulutus tätä tutkimusta tehdessä oli hyvä lähtökohta. Se antoi minulle valmiudet suhtautua teatterituottamiseen kokonaisuutena ja toisaalta ottaa kaikki sen eri osa-alueet huomioon. Näin osasin laatia tarpeeksi kattavat haastattelukysymykset ja käsitellä haastatteluissa saamaani tietoa suhteuttaen sitä jatkuvasti teatterituottamiseen ja nimenomaan harrastajakesäteatterin tuottamiseen. Koulutuksessani sain valmiuksia tällaisen tutkimuksen tekemiseen ja sen tulosten erittelyyn sekä analysointiin.

Kulttuurituottajana ei voi olla pohtimatta harrastajakesäteattereiden tuottamisen joitakin osa-alueita ja niiden tehostamista. Osalle haastatelluista teattereista ammattimainen kulttuurituottaja voisi tuoda lisäarvoa tuottamiseen, mutta en koe näiden tehostettavissa olevien asioiden osoittamista tämän opinnäytetyön tarkoitukseksi. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella Suomen erilaisia harrastajakesäteattereita ja niiden tuotantotapoja. Harrastajakesäteattereille haastattelujenkin kautta erityisen tärkeäksi osoittautuivat yhteisöllinen toiminta, teatterin harrastaminen ja asian parissa viihtyminen. Nimenomaan niin sanotusti kotikutoisesti ja itse tekeminen on harrastajakesäteattereissa usein virkistävä, viehättävä ja oleellinen asia katsojallekin.

Tutkimuksessa mukana olleet harrastajakesäteatterit ovat rakentaneet oman teatterinsa ja kehittäneet sille toimintatavat, jotka sopivat juuri heille ja toimivat heidän tapauksessaan. Osa haastatelluista osasi nimetä teatterinsa toiminnassa kehittämisen paikkoja ja osa ei. Osa ilmaisi halunsa laajentaa toimintaansa ja osa totesi olevansa tyytyväisiä toimintansa volyyymiin sellaisena, kuin se haastatteluhetkellä oli.

Herää kysymys: mikä on harrastajakesäteatterin tuotantoprosessien tehostamisen tarve ja arvo varsinkin, kun tällaisen teatterin työryhmä on itse tyytyväinen toimintaansa? Onko harrastajakesäteatterin välttämätöntä jatkuvasti kasvaa, houkutella lisää katsojia ja tehdä vuosi vuodelta enemmän voittoa? Mikäli harrastajakesäteatterin työryhmä itse on sitä mieltä, että heidän toimintansa kaipasi lisäpontta ja ammattimaisia otteita toiminnan viemiseksi eteenpäin suurisuuntaisemmaksi ja laajemmaksi, on teatterituottajan tai teatteriin

suuntautuneen kulttuurituottajan palkkaaminen ajankohtainen kysymys. Tämä toki vie osan teatterin budjetista, mutta pitkällä tähtäimellä kannattaa, jos ja kun tuottaja hyödyttää työyhteisöä oleellisesti. Tuottaja vapauttaa muun työryhmän voimavaroja tuottamisesta muuhun, kuten näyttelemiseen keskittymiseen, ja tuotannon laajentuessa ja toimintatapojen tehostuessa voi tuottaa teatterille säästöä ja voittoa.

Monessa suomalaisessa harrastajakeseäteatterissa on jo tuottaja, muttei ammattituottajaa. Hän voi olla asialleen erittäin omistautunut ja oman kesäteatterinsa asiantuntija ilman varsinaista koulutustakin ja näin ollen työryhmälle arvokas, joskaan hänellä ei todennäköisesti ole samanlaisia valmiuksia teatterin tuottamiseen kuin ammattimaisella teatterituottajalla. Erityisesti yhteistyö- ja sponsorioiden haltuun ottaminen ammattimaisin ottein hyödyttäisi harrastajakeseäteatteria, mikä taas onnistuu parhaiten tuottajakoulutuksen saaneelta henkilöltä. Mutta edelleen; harrastajatoiminnassa mukana olevat arvostavat useimmiten nimenomaan sitä, että he saavat yhteisellä ponnistuksella tehtyä yhdessä kesäteatteria, mitä ihmiset haluavat tulla katsomaan. Tämä on erittäin arvokas asia jo itsessään.

LÄHTEET

- Anttonen, H. 2011. Puheenjohtaja. Paltamon Kesäteatteriyhdistys ry. Haastattelu 26.7.2011.
- Hallivuori, P. & Hallivuori J. 2011. Tuottajat. Teatteri Kajo. Yhteishaastattelu 23.7.2011.
- Iivonen, S. & Raittinen, J. 2011. Kotalan teatterikerho. Yhteishaastattelu 17.7.2011.
- Kurkimäki, M. 2011. Puheenjohtaja. Oulun Työväen Näyttämö. Haastattelu 14.8.2011.
- Lipasti, S. 2008. Laadukas harrastajakesäteatteri. Turun Ammattikorkeakoulu. Esittävä taide/teatteri. Opinnäytetyö. Verkkojulkaisu saatavilla <http://www.salo.fi/attachements/2009-06-30T15-22-0192.pdf>.
- Seppälä, M.-O. & Tanskanen, K. (toim): Suomen teatteri ja draama. 2010. Keuruu: Like Kustannus Oy, 291-300.
- Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Hämäläinen, P. Teatteritilastot: Harrastajateatteritilastot 2008. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.6.2011. Saatavana: http://www.tinfo.fi/dokumentit/harrastajateatteritilastot_2008_2203111644.pdf.
- Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Hämäläinen, P. Teatteritilastot: Harrastajateatteritilastot 2009. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.6.2011. Saatavana: http://www.tinfo.fi/dokumentit/harrastajateatteritilasto2009_2203111706.pdf.
- Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Hämäläinen, P., Ylinen, K., Helavuori, H. Teatteritilastot: Harrastajateatteritilastot 2010. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.6.2011. Saatavana: <http://dl.dropbox.com/u/16373118/TEATTERITILASTOT/Teatteritilastot2010.pdf>.
- Teatterin Tiedotuskeskus Tinfo. Ilmoitustaulu: Kesäteatterit. 2011. Verkkosivu. Viitattu 24.10.2011. Saatavana: http://www.tinfo.fi/site/?lan=1&page_id=30&mode=premieres

LIITTEET

Liite 1 Haastattelukysymykset

LIITE 1 Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

Harrastajakesäteattereiden moninaiset tuotantokaavat

Haastattelija kertoo lyhyesti, mitä opiskelee, opinnäytetyöstään ja tutkimuksestaan. Kertoo nauhoittavansa haastattelun ja sanoo välillä tarkistavansa, että laite pyörii. Haastateltava/haastateltavat kertoo/kertovat nimensä ja asemansa teatterissa.

Henkilökunta ja työvoima

- Minkälainen taustaorganisaatio kesäteatterilla on (esim. kannatusyhdistys) ja ketä siihen kuuluu? Miksi siihen kuuluvat juuri ne ihmiset ja miten vaikuttavaan organisaatioon pääsee mukaan?
- Miten pitkä historia kesäteatterilla on? Miten se perustettiin? Miten monta vuotta kesäteatteri on toiminut?
- Onko kesäteatteri tuottanut historiansa aikana joka kesä näytelmän vai onko näytelmien teossa ollut välivuosia? Jos on, niin miksi?
- Onko kesäteatterilla erikseen tuottajaa? Jos ei ole, hoitaako tuotannolliset työt joku tietty henkilö (esim. ohjaaja tai kesäteatterin ”nokkamies” tai muu vastaava) vai onko ne jaettu useammalle (esim. kesäteatteriyhdistyksen hallitukselle)?
- Millä perusteella tämän kesän ohjaaja on valittu? Onko ohjaaja palkattu vai vapaaehtoinen? Jos palkattu, mistä hän saa palkkansa? Millaisella aikavälillä ohjaaja työskentelee?
- Markkinointi: Kuka suunnittelee markkinoinnin sekä sen budjetin? Kuka suunnittelee julisteet ja muun graafisen materiaalin? Kuka levittää julisteet ja muut mainokset? Kuka hoitaa lehtimainokset? Miten iso osa kesäteatterin menestyksessä puskaradiolla paikkakunnallanne on?

- Onko kesäteatterilla erikseen lavastajaa? Entä puvustajaa? Maskeeraajaa?
- Ovatko näyttelijät vuosien varrella vakiintunut joukko vai vaihtuvatko näyttelijät joka vuosi? Jos vaihtuvat, mistä heitä saadaan mukaan?
- Miten sitoutunutta henkilökunta on kesäteatterin tekemiseen; miten vakavasti kesäteatteriharrastukseen suhtaudutaan?
- Onko kesäteatterilla turvallisuusvastaava? Kuka vastaa yleisön ja henkilökunnan turvallisuudesta kesäteatterialueella näytösten aikana?
- Missä muissa tehtävissä kuin näyttelemässä kesäteatterilla on henkilökuntaa, jos ei ole tässä aiemmin tullut ilmi? Ovatko he palkattuja vai vapaaehtoisia? Jos vapaaehtoisia, saavatko he joitakin muita kannustimia osallistumisestaan kuin palkkaa?
- Miten paljon henkilökuntaa on kesäteatterissa yhteensä? Minkälainen ikäjakauma heillä on?
- Mitä kesäteatterin tekemiseen osallistuvat saavat osallistumisesta; miksi tulla tekemään kesäteatteria vuodesta toiseen ilmaiseksi?

Näytelmät ja harjoitukset

- Kesän näytelmä ja miten se valittiin? Millä perusteella kunkin kauden näytelmän valitaan ja kuka sen päättää? (Onko päätöksenteossa eniten sananvaltainen esimerkiksi näyttelijäkunta, ohjaaja, vai ollaanko tasa-arvoisia?)
- Valitaanko kesäteatterinne esitettäväksi useimmiten komediallisia vai draamallisia tekstejä?
- Valitaanko kesäteatterinne esityksiksi useimmiten ns. klassikkonäytelmiä, tuntemattomampia teoksia vai paikallisen tai omaan työryhmään kuuluvan kirjoittajan tekstejä?
- Valmistaako kesäteatteri vuosittain uuden esityksen vai esittääkö saman näytelmän useana vuonna?

- Miten päätetään esityspäivämäärät ja kuka ne päättää? Miksi niitä on juuri se määrä kuin on?
- Missä vaiheessa vuotta kesäteatterin harjoitukset alkavat? Missä tilassa harjoitellaan keväällä, jos/kun kesäteatterille ei vielä pääse harjoittelemaan? Onko ryhmällä oma tila sitä varten vai vuokrataanko tai lainataanko tilaa joltakin taholta?

Talous

- Mistä kesäteatterin vuosittaisen näytelmän budjetti koostuu? Mistä rahaa tulee ja mihin sitä menee?
- Hakeeko kesäteatteri apurahoja? Jos hakee, niin mistä? Onko teatteri saanut apurahoja viimeisen 5 vuoden aikana? Mistä? Kuka tekee mahdolliset apurahahakemukset?
- Onko kesäteatterilla tarkoituksena tavoitella voittoa? Miten käytetään kauden jälkeinen mahdollinen ylijäämä? Jos tulee alijäämää, mitä tapahtuu?
- Minkälaisia yhteistyösopimuksia kesäteatterilla on esimerkiksi paikallisten yritysten kanssa? Kuka ne tekee?
- Onko kesäteatteri paikkana kesäteatteriorganisaation omistuksessa tai esimerkiksi kaupungin, kunnan tai muun järjestön? Jos se ei ole kesäteatteriorganisaation oma, maksaako kesäteatteriorganisaatio siitä vuokraa?
- Maksaako kesäteatteri henkilökunnalle matkakorvauksia tai muita korvauksia menoista?
- Miten kesäteatteri hoitaa rahaliikenteen, esim. kassojen laskun ja tilitykset? Kuka ne käytännössä hoitaa?
- Lipunmyynti: Ketkä myyvät lippuja kesäteatteriin lippukassalla? Saavatko he palkkaa? Kuka päättää lipun hinnat? Millaiset alennukset kesäteatteri tarjoaa esimerkiksi eläkeläisille, opiskelijoille ja lapsille? Onko alueen muiden

kesäteattereiden henkilökunnille alennusta? Seurataanko muita alueen kesäteattereita hinnoittelussa?

- Miten paljon kesäteatterin asiakkaaksi tulee ryhmiä? Millaisia ryhmät yleensä ovat? (Ovatko mahdollisesti esimerkiksi tyypillisesti eläkeläisiä, jotka tulevat joka vuosi virkistysretkellään kesäteatteriin tai työporukoita tai muita vastaavia?) Saavatko he ryhmäalennuksia?

Tekniikka ja lavastus ym.

- Onko kesäteatterilla varastotiloja? Jos on, ovatko ne kesäteatterin omat vai vuokralla? Ovatko ne sopivat ja tarkoituksenmukaiset tilat kesäteatterin tarpeisiin? Missä ne ovat?

- Jos kesäteatterilla käytetään näytelmissä musiikkia, käytetäänkö elävää musiikkia vai musiikkia nauhalta?

- Mistä kesäteatteri saa äänentoistonsa? Ovatko ne kesäteatterin omia, vuokralla vai lainassa?

- Poikkeako teknisen henkilökunnan työsuhdeluonne näyttelijöistä; onko esimerkiksi äänimies palkattu? Vai ovatko hekin harrastajapohjalta ja/tai mukana palkattomasti?

- Kuka päättää lavasteiden ulkonäöstä ja budjetista (lavastaja yksin vai voiko vaikka koko kesäteatterin porukka ideoida)? Rakennetaanko ne talkoohengessä vai rakentaako ne asiantuntija (ja jos asiantuntija, onko hän palkattu)?

- Rakennetaanko kesäteatterilla joka vuosi täysin uudet lavasteet? Onko lavastuksessa elementtejä, jotka pysyvät joka vuosi?

Kesäteatterinne yleisesti

- Mitä haastateltava arvostaa erityisesti edustamassaan kesäteatterissa?

- Missä kesäteatterilla olisi kehittämisen paikkoja?
- Pitääkö kesäteatteri katsojatilastoa? Jos pitää, niin miten se toimii? (Lipunkantojen laskeminen, silmämääräinen arviointi vai joku muu tapa?)
- Onko kesäteatterilla yleisötavoitetta? Millä perusteella yleisötavoite laaditaan? (Budjetin mukaanko, että päästään voitolle? Vai viime vuoden perusteella? Näytelmän vetovoimaan perustuen?) Miten kesäteatterin yleisötavoitteet ovat yleensä täyttyneet?
- Millaisia ongelmia tässä kesäteatterissa voi kohdata kauden aikana? (Esimerkiksi sää ja rahanpuute, yleisökato jne.) Miten niistä voi selvitä? (Kertokaa muutama oma esimerkki viime kausien ongelmistanne.)
- Millaisia uhkia kesäteatterilla voisi nähdä tulevaisuudessa? Onko niihin varauduttu jotenkin ennalta?
- Väliaikatarjoilu: Kuka järjestää? Mistä tarjottavat tulevat ja mistä budjetista ne hankitaan? Kenelle tuotto menee? Saavatko myyjät palkkaa? Minkälainen tila kesäteatterilla on väliaikatarjoilulle?
- Voiko yleisö antaa kesäteatterille palautetta esim. palautelomakkeilla? Saako kesäteatteri paljon palautetta? Millaista palautetta se on ollut?
- Miten kesäteatterin siisteyttä vaalitaan? (Siivotaanko talkoohengessä, tai käykö erikseen siistijöitä – esim. jos kiinteistö kunnan tai kaupungin omistuksessa? Vai onko tehtävään nimetty teatteriporukasta joku tietty yksi tai useampi henkilö henkilökunnasta, tai siivoavatko vaikka partiolaiset pientä korvausta vastaan jne.?)
- Onko kesäteatteri tehneet yhteistyötä lähialueen muiden kesäteattereiden kanssa? Jos kyllä, niin miten?
- Millaisena haastateltava näkee edustamansa kesäteatterin vuoden 2012? Entä tulevaisuuden?